SignUnity

Međukontinentalna suradnja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja znakovnog jezika

D2.3 Istraživačko izvješće o kvaliteti usluge prevođenja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi: perspektiva korisnika i prevoditelja

Sufinancira Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

IMPRESUM

Projekt	Međukontinentalna suradnja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju prevoditelja znakovnog jezika
Akronim	SignUnity
Program	Erasmus+ (sufinancira Europska unija)
Aktivnost	Izgradnja kapaciteta u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju
Radni paket	RP2
Rezultat	D2.3 – Istraživačko izvješće o kvaliteti usluge prevođenja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi: perspektiva korisnika i prevoditelja
Vodeći partner (WP2)	*Voditelji: Sveučilište za obrazovanje u Winnebi i organizacija Youth Power DE*
Verzija	v1
Datum	*lipanj, 2026.*
Autori i suradnici	***Youth Power DE*** *1) Franjo Brkan* *2) Daniel C.M. Almeida* *3) Tim Brückmann* ***Kua Zone Innovation College LTD*** *1) Sammy Kariuki* *2) Salome P. Eyang'an* ***Sveučilište za obrazovanje, Winneba*** *1) Bright Ankudze* *2) Richard Osei Agjei* *3) Mavis Amo-Mensah* *4) Gifty Rockson* ***Learning Library OÜ*** *1) Amar Hamzić* *2) Nedim Mičijević*

	SGINGZ 1) *Katarina Jurilj* 2) *Lina Beusan* 3) *Josip Brozović* ***Gradska uprava Debre Markosa (Nigus Tekile Haymanot Advanced Secondary School)*** 1) *Dr. Sunday Adewale Olaleye* 2) *Dr. Gubay Aniley Getie* ***Ganska nacionalna organizacija gluhih*** 1) *Dani Fobi* 2) *Juventus Duorinaah*
Razina diseminacije	Javno

Autorska prava i licenca

© [2026] [Konzorcij *SignUnity*]

Ova je publikacija licencirana prema uvjetima licence *Creative Commons* (CC BY-NC-SA 4.0).

Izjava o odgovornosti

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sufinancira Europska unija

Sažetak

Izvješće D2.3 donosi rezultate istraživanja provedenog s ciljem ispitivanja kvalitete usluge prevođenja znakovnog jezika u Europi i supsaharskoj Africi. Istraživanje je provedeno u šest država (Hrvatska, Njemačka, Estonija, Gana, Etiopija i Kenija) te je obuhvatilo dvije ključne skupine sudionika: korisnike usluge (gluhe i nagluhe osobe) i pružatelje usluge (prevoditelje znakovnog jezika). Uključivanjem obiju, podjednako relevantnih perspektiva, istraživanje je nastojalo pružiti sveobuhvatne stavove o trenutačnoj usluzi u pojedinoj državi, istražujući pritom kvalitetu, ali i dostupnost iz perspektive onih koji ju koriste i oslanjaju se na nju u svojoj svakodnevici, kao i profesionalne izazove iz perspektive onih koji organiziraju i pružaju uslugu. Ovo izvješće nudi sažet, prvenstveno deskriptivan pregled rezultata proizašlih iz prikupljenih podataka istraživanja, ističući i uspoređujući perspektive obje skupine dionika. Izvješće se sastoji od 6 nacionalnih izvješća, a zajedno pruža sveobuhvatni pregled trenutačnog stanja usluge prevođenja znakovnog jezika u svih šest partnerskih država. Naposljetku, izvješće, na temelju nalaza istraživanja, utvrđuje zajedničke izazove, postojeće nedostatke te mogućnosti za unaprjeđenje obrazovnih programa osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika te same usluge prevođenja.

Sadržaj

1. Uvod **7**

1.1 Kvaliteta usluga prevođenja – više od jezične točnosti 12

1.2 Usporedna analiza nacionalnih sustava 12

2. Metodologija **13**

2.1 Etička i metodološka razmatranja 17

3. Hrvatska **18**

3.1 Nacionalni kontekst i status hrvatskog znakovnog jezika 18

3.2 Sudionici i izvori podataka 19

3.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 19

3.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika 21

3.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 22

3.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 22

3.7 Prioritetne preporuke za Hrvatsku 23

4. Njemačka **25**

4.1 Nacionalni kontekst i status njemačkog znakovnog jezika 25

4.2 Sudionici i izvori podataka 25

4.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 26

4.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika 28

4.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 29

4.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 29

4.7 Prioritetne preporuke za Njemačku 30

5. Etiopija **32**

5.1 Nacionalni kontekst i status etiopskog znakovnog jezika 32

5.2 Sudionici i izvori podataka 32

5.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 33

5.4 Perspektive korisnika usluga 34

5.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 34

5.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 35

5.7 Prioritetne preporuke za Etiopiju 35

6. Gana **37**

6.1 Nacionalni kontekst i status ganskog znakovnog jezika 37

6.2 Sudionici i izvori podataka 38

6.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 38
6.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika 39
6.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 40
6.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 41
6.7 Prioritetne preporuke za Ganu 41
7. Kenija 43
7.1 Nacionalni kontekst i status kenijskog znakovnog jezika 43
7.2 Sudionici i izvori podataka 44
7.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 44
7.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika 46
7.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 48
7.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 48
7.7 Prioritetne preporuke za Keniju 49
8. Estonija 50
8.1 Nacionalni kontekst i status estonskog znakovnog jezika 50
8.2 Sudionici i izvori podataka 51
8.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika 51
8.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika 53
8.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje 54
8.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 54
8.7 Prioritetne preporuke za Estoniju 55
9. Usporedna analiza među partnerskim državama 57
9.1 Usporedna tipologija nacionalnih sustava 59
9.2 Zajedničke strukturne prepreke 61
10. Utvrđeni primjeri dobre prakse 63
11. Implikacije za osposobljavanje i razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja 65
11.1 Predložena struktura kurikuluma strukovnog obrazovanja za prevoditelje znakovnog jezika 68
12. Zaključci i prioritetne preporuke 69
12.1 Prioritetne preporuke 74
Prilog 1: Objedinjena matrica dokaza po partnerskim državama 76
Prilog 2: Matrica prijenosa nalaza u kurikulum strukovnog obrazovanja 77
Hrvatska 77
Njemačka 77

Etiopija 77
Gana 77
Kenija 78
Estonija 78
Prilog 3: Metodološke napomene za tumačenje nalaza po državama 79
Hrvatska 79
Njemačka 79
Etiopija 79
Gana 80
Kenija 80
Estonija 80
Prilog 4: Nacionalni istraživački izvještaji 82

1. Uvod

Usluga prevođenja znakovnog jezika zauzimaju središnje mjesto u životu gluhe i nagluhe osobe u ostvarivanju njezinih temeljnih ljudskih prava na jezik, obrazovanje i ravnopravan pristup svim aspektima društvenog života. Za gluhe i nagluhe osobe koje koriste znakovni jezik, ova usluga nije samo prijevod s jednog jezika na drugi. To je uvjet koji omogućuje pristup zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, zapošljavanju, pravnoj zaštiti, javnim informacijama, političkom sudjelovanju i svakodnevnoj međuljudskoj komunikaciji. Kvaliteta usluge prevođenja stoga ima izravne implikacije na ravnopravnost i neovisnost. Usluga koja je formalno priznata, no s nedosljednom provedbom u praksi može prouzrokovati isključenost njezinih korisnika iz društvenog života, dok usluga koja je dostupna, no s etičkim manjkavostima, ugrožava povjerenje korisnika i narušava njezinu kvalitetu.

Ovo je izvješće rezultat zadatka T2.3 projekta *SignUnity*, koji se usredotočuje na perspektive dviju skupina čija je iskustva nužno analizirati zajedno kako bi se usluga prevođenja shvatila kao sustav koji je utemeljen na pravima koja imaju gluhi i nagluhi korisnici usluga. Izvješće se oslanja na podatke iz anketnih upitnika, podatke polustrukturiranih intervjua te fokusnih grupa za svaku analiziranu državu (Hrvatsku, Njemačku, Etiopiju, Ganu, Keniju i Estoniju). Izvješće je, prije svega, narativni istraživački dokument. Iako slijedi strukturu propisanu *Prilogom 2g*, izvješće nadilazi puko navođenje dobivenih podataka, već se usredotočuje na analizu dostupnosti, organizacije, etičnosti, profesionalne pripreme te dostupnosti u *online* obliku na razini svakog od šest nacionalnih sustava.

Polazišna je pretpostavka da se usluga prevođenja ne može procjenjivati samo pitanjem ima li prevoditelja. Smislena procjena polazi od pitanja mogu li gluhe i nagluhe osobe dobiti uslugu kad god im je ona potrebna, je li usluga obavljena prikladno situaciji i korisnikovim potrebama, razumiju li institucije stvarnu ulogu i zadaću prevoditelja znakovnog jezika, jesu li prevoditelj kompetentni za svoj rad, te je li sama usluga dobro organizirana, dostupna svima i cjenovno pristupačna.

Upravo projekt *SignUnity* odgovara na ova pitanja kroz metodološki sveobuhvatan pristup. Zadatak T2.3 istražuje kvalitetu trenutačnih usluga prevođenja u Europi i supsaharskoj Africi iz perspektive korisnika usluga i prevoditelja koji tu uslugu organiziraju i pružaju. Ova dvojna perspektiva metodološki je i etički važna. Gluhi i nagluhi korisnici u najboljem su položaju opisati omogućuje li im usluga doista potpuni pristup i razumijevanje informacija te

ravnopravno sudjelovanje u zajednici. Prevoditelji su pak u najboljem položaju opisati profesionalne uvjete u kojima se pruža, uključujući putove osposobljavanja, pripremu, etičke pritiske, radne uvjete, probleme koordinacije i potrebe stalnog stručnog usavršavanja. Kada se ove perspektive analiziraju zajedno, rezultat je potpunije razumijevanje usluga tumačenja kao sustava, a ne kao izoliranih pojedinačnih susreta.

Države uključene u istraživanje predstavljaju raznolike institucionalne profile. Njemačka predstavlja europski kontekst s formalnim sveučilišnim obrazovanjem prevoditelja te razvijenom strukovnom infrastrukturom, no i dalje postoje trajni nedostatci u pristupu, specijalizaciji i koordinaciji usluga. Hrvatska ima pravno priznavanje hrvatskog znakovnog jezika i reguliran okvir pružanja usluge, no obrazovanje prevoditelja i dalje je neformalno te nestandardizirano. Estonija također ima pravno priznavanje estonskog znakovnog jezika i nacionalni strukovni kvalifikacijski standard, no suočava se s kritičnim nedostatkom profesionalnih prevoditelja te neaktivnim formalnim obrazovanjem prevoditelja. Etiopija predstavlja kontekst u kojem je potreba za prevođenjem i više nego očita, pogotovo je ta potreba najistaknutija u obrazovanju, no profesionalizacija i formalno osposobljavanje prevoditelja ostaju krhki i koncentrirani na vrlo uski raspon konteksta. Gana ima dobre obrazovne temelje koji obuhvaćaju uključujući formalne studijske programe ganskog znakovnog jezika i prevođenja, no nedostaje joj potpuno usklađeno nacionalno certificiranje, osiguravanje kvalitete i specijalizirano pružanje usluga. Kenija ima ustavno priznavanje kenijskog znakovnog jezika i različite mogućnosti učenja kenijskog znakovnog jezika, no svi oni su lingvističkog usmjerenja, a ne izričito namijenjeni osposobljavanju prevoditelja, usprkos tomu što je riječ o programima koji posjeduju nekoliko kolegija o prevođenju. Uz to, kenijskom sustavu nedostaju nacionalna standardizacija, certifikacija te koordinacija usluge. Navedene razlike čine usporednu analizu vrijednom jer pokazuju da isti ishod, nedostatan pristup visokokvalitetnom programu prevođenja, može proizaći iz vrlo različitih uzroka na razini sustava.

U svim državama, nalazi pokazuju da se pravno priznavanje nacionalnih znakovnih jezika, obrazovanje prevoditelja te stvarna dostupnost usluga ne razvijaju istim slijedom niti istim tempom. Iako Njemačka, u usporedbi s drugim državama, ima šire mogućnosti formalnog obrazovanja prevoditelja i snažniju strukovnu infrastrukturu, njezini korisnici i prevoditelji kontinuirano prijavljuju nedostatke, neujednačen pristup u pružanju usluge, slabo institucionalno razumijevanje te specifične nedostatke u pravnom, zdravstvenom i hitnom

kontekstu. U Hrvatskoj, usprkos pravnom priznavanju hrvatskog znakovnog jezika te pravnoj regulaciji uslugu, osposobljavanje prevoditelja trenutačno je neformalno i nestandardizirano. Estonija ima snažno pravno priznavanje estonskog znakovnog jezika te propisane strukovne standarde zanimanja prevoditelja, no suočava se sa značajnim strukturnim nedostatcima, a prouzrokovan, između ostalog, neaktivnim studijskim programom za osposobljavanje novih prevoditelja. Etiopija bilježi veliku potražnju svojih korisnika za uslugom, no njezina pravna regulacija, kao i programi osposobljavanja prevoditelja te pravna regulacija struke i dalje su nerazvijeni. Gana i Kenija dijele vrlo slične obrazovne programe za prevoditelje, kao i slične pravne regulacije profesije i usluge, no, u okviru njihovih nacionalnih konteksta, nedostaju im potpuno usklađeni sustavi za certifikaciju, osiguravanje kvalitete i specijalizirano pružanje usluga.

Zaključak koji slijedi iz toga jest da su najozbiljniji nedostatci usluge prevođenja vidljivi u specifičnim kontekstima kao što su zdravstvo, obrazovanje, pravosuđe, hitne intervencije te složene interakcije u javnim uslugama. Riječ je o okruženjima u kojima komunikacijske pogreške mogu izravno utjecati na zdravlje, slobodu, dostojanstvo, obrazovanje, zapošljavanje i građansko sudjelovanje gluhih i nagluhih korisnika. Nadalje, korisnici usluga u svih šest država dosljedno ističu da veća dostupnost prevoditelja kao takva nije dostatna. Potrebni su im prevoditelji koji tečno vladaju nacionalnim znakovnim i govornim jezikom, kompetentni su vjerno i dosljedno prevoditelji, razumiju kulturu Gluhih, poštuju dignitet korisnika te su vješti u prijevodu specijaliziranih terminologija. S druge strane, prevoditelji izvještavaju o tomu da kvaliteta usluge uvelike ovisi o vremenu i materijalima potrebnih za pripremu (a koji uglavnom izostaju), reguliranim sustavom naručivanja, povoljnim radnim uvjetima, dostupnošću mentorstva, supervizije te stručnih usavršavanja.

Etičnost u radu pojavljuje se kao jedna od najizazovnijih tema u ovom istraživanju, i to u svakom od šest nacionalnih konteksta. Ona se provlači u skoro svim prijevodnim situacijama, pa tako korisnici opisuju svoja iskustva navodeći da prevoditelji nisu prevodili sve što je bilo rečeno, govorili su umjesto njih, sugerirali svoja mišljenja. Prevoditelji pak dosljedno navode kako korisnici ni institucija ne razumiju njihovu stvarnu ulogu i zadaću, izražavaju zabrinutost oko povjerljivosti informacija, suočavaju se sa sukobom interesa i nametanjem onih zadataka koji nisu u skladu sa stvarnim zadaćama prevoditelja znakovnog jezika. Navedeno upućuje na to da etičko postupanje u radu mora biti sastavni dio programa osposobljavanja prevoditelja, a ne se svoditi na kodeks s nizom propisa koji treba zapamtiti. Budući programi osposobljavanja stoga

moraju uključivati analizu stvarnih slučajeva, poučavati o stvarnim ulogama svake osobe u prijevodnoj situaciji, elementima samovrednovanju vlastitoga rada te mehanizmima povjerljivosti i odgovornosti.

Prevođenje u *online* okruženju javlja se kao jedno od prioritetnih zadataka u svim partnerskim državama, pogotovo kad se uzme u obzir da ono postaje sve korišteniji način pružanja usluge. Primjerice, u Estoniji se ovaj oblik usluge prevođenja financira iz državnog proračuna, no i druge države bilježe porast potražnje za ovim oblikom usluge. Usprkos tomu, prevođenje u online okruženju ne obrađuje se u analiziranim obrazovnim programima za prevoditelje. Istraživanja su pak otkrila značajne poteškoće pri pružanju usluge u online okruženju, a koji značajno utječu na kvalitetu interakcije: tehnički problemi (problemi s internetskom vezom, mali ekrani, slaba osvijetljenost i vidljivost), povećani umor, nedostatak privatnosti i problemi s povjerljivošću. Navedeni problemi ukazuju na to da *online* prevođenje zahtjeva svoju zastupljenost u programima osposobljavanja (ovladavanje tehnologijom, ispravno postavljanje kadra, metode *online* prijevoda, timski rad u *online* okruženju, zaštita podataka, etičko postupanje).

Iz svega navedenoga implikacije su za kurikulum strukovnoga obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika projekta *SignUnity* značajne. Kurikulum nije usmjeren učenja znakovnog jezika, on predstavlja osposobljavanje prevoditelja pretvarajući njihove jezične kompetencije u kompetencije prevođenja. To zahtjeva usvajanje znanja i vještina o lingvistici nacionalnog znakovnog jezika te govornog jezika, kulturi Gluhih, tehnike prijevoda jezika različitih modaliteta, vrste prijevoda, prijevoda u različitim specijaliziranim kontekstima, prijevoda u *online* okruženju, etičnosti u radu, stručnu praksu te samoprocjenu vlastitoga rada Ovakvo osposobljavanje zahtjeva suradnju s gluhim osobama u provedbi programa, poučavanju, mentorstvu i vrednovanju.

Konačni okvir ovog izvještaja polazi od stajališta da su usluge prevođenja sastavni dio sustava ostvarivanja prava gluhih i nagluhih osoba, a ne samo dodatna usluga podrške. Dostupnost kvalitetnog prevođenja izravno utječe na mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u obrazovanju, zdravstvu, pravosuđu, zapošljavanju, javnoj upravi i svakodnevnom životu zajednice. Analiza svih šest zemalja pokazuje da, unatoč razlikama u razini razvoja sustava, postoje zajednički prioriteti: jačanje nacionalnih modela obrazovanja prevoditelja, uspostava transparentnih sustava certificiranja i akreditacije, osiguravanje održivog financiranja usluga, razvoj profesionalnih i etičkih standarda, učinkovitih mehanizama osiguravanja kvalitete i postupaka za pritužbe korisnika te dodatno osposobljavanje za specijalizirana područja i

daljinsko prevođenje. Upravo na tim nalazima temelji se razvoj budućeg strukovnog kurikuluma projekta *SignUnity*.

Rezultati istraživanja također potvrđuju da kvaliteta usluge prevođenja uvelike ovisi o kvaliteti obrazovanja prevoditelja. Sustavi u kojima je obrazovanje kratko, nedovoljno standardizirano ili usmjereno prvenstveno na usvajanje znakovnog jezika često ne pripremaju prevoditelje za složene profesionalne situacije koje zahtijevaju etičko odlučivanje, prevođenje jezika različitih modaliteta, rad u zdravstvenim, pravosudnim i drugim okruženjima, korištenje stručne terminologije, timski rad ili pružanje usluge *online*. S druge strane, ni razvijeni profesionalni standardi sami po sebi nisu dovoljni ako ne postoje dostupni i kvalitetni obrazovni programi koji mogu osigurati dovoljan broj kompetentnih prevoditelja. Ova se povezanost jasno očituje u svim analiziranim državama, iako u različitim oblicima. Njemačka raspolaže razvijenim sveučilišnim programima, ali se i dalje suočava s nedostatkom specijaliziranih kompetencija i izazovima koordinacije sustava. Hrvatska ima zakonski okvir koji omogućuje pristup uslugama, no obrazovanje prevoditelja još nije dovoljno standardizirano. Estonija posjeduje razvijen pravni i profesionalni okvir, ali raspolaže vrlo ograničenim kapacitetima za obrazovanje novih prevoditelja. U Gani i Keniji obrazovne inicijative pokazuju pozitivan razvoj, ali još nisu oblikovane u cjelovite nacionalne sustave certificiranja, dok je u Etiopiji profesionalni put obrazovanja prevoditelja tek u fazi uspostavljanja. Iz tih razloga ovo izvješće ne promatra procjenu postojećih usluga i razvoj kurikuluma kao odvojene procese. Nalazi istraživanja služe kao temelj za definiranje kompetencija koje budući prevoditelji trebaju razviti kako bi odgovorili na stvarne potrebe korisnika i zahtjeve profesije. Budući kurikulum stoga treba biti kompetencijski utemeljen, praktično orijentiran i usmjeren na razvoj profesionalnih, komunikacijskih i etičkih kompetencija. Uz opće prevoditeljske vještine, potrebno je obuhvatiti i specijalizirana područja poput zdravstva, pravosuđa, obrazovanja, zapošljavanja, javnih usluga, medija i kriznih situacija. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti *online* prevođenju, koje u svim analiziranim zemljama postaje sve važniji oblik pružanja usluga.

Metodološki pristup ovog izvješća temelji se na povezivanju kvantitativnih i kvalitativnih podataka kako bi se dobila cjelovita slika funkcioniranja sustava prevođenja. Kvantitativni rezultati omogućuju prepoznavanje općih obrazaca, dok kvalitativni podaci objašnjavaju razloge koji stoje iza njih. Primjerice, podatak da korisnici prevoditelje dobivaju samo povremeno dobiva puno značenje tek kroz iskustva sudionika istraživanja, koja pokazuju da dostupnost usluga često ovisi o osobnim kontaktima, financijskim mogućnostima institucija,

kratkim rokovima ili nepostojanju koordiniranog sustava rezervacije. Takva integrirana analiza omogućuje bolje razumijevanje izazova s kojima se susreću i korisnici i prevoditelji te pruža čvrstu osnovu za razvoj kurikuluma i budućih politika usmjerenih na unaprjeđenje kvalitete usluga.

1.1 Kvaliteta usluga prevođenja – više od jezične točnosti

U ovom se izvještaju kvaliteta usluga prevođenja promatra kao skup međusobno povezanih čimbenika, a ne samo kao sposobnost točnog prijenosa poruke. Osim jezične točnosti i potpunosti prijevoda, kvalitetu određuju jasnoća komunikacije, kulturna primjerenost, poštivanje etičkih načela, povjerljivost, nepristranost, odgovarajuća priprema prevoditelja te jasno definirane profesionalne granice. Na kvalitetu usluge utječu i okolnosti u kojima se prevođenje odvija – suradnja s institucijom, dostupnost pripremnih materijala, trajanje i zahtjevnost zadatka, uvjeti rada te fizičko ili digitalno okruženje. Drugim riječima, kvaliteta ne ovisi isključivo o kompetencijama prevoditelja, već i o uvjetima u kojima on obavlja svoj posao. Čak i vrlo iskusan prevoditelj neće moći pružiti kvalitetnu uslugu ako nema dovoljno vremena za pripremu, ako institucija ne osigura potrebne informacije ili ako se od njega očekuje preuzimanje uloga koje nadilaze profesionalne odgovornosti.

Takvo razumijevanje kvalitete izravno je povezano s razvojem budućeg kurikuluma. Istraživanje provedeno u svih šest zemalja pokazalo je da samo dobro poznavanje znakovnog jezika nije dovoljno za kvalitetno obavljanje profesije. Korisnici očekuju da ih prevoditelji jasno i točno prenesu, da poštuju njihovu privatnost i autonomiju te da se prilagode specifičnostima različitih situacija. Istodobno, prevoditelji ističu važnost kvalitetne pripreme, jasnih profesionalnih granica, etičke podrške, odgovarajućih radnih uvjeta i mogućnosti specijalizacije. Budući kurikulum stoga treba razvijati ne samo jezične kompetencije, nego i profesionalne, etičke, komunikacijske i organizacijske vještine potrebne za rad u različitim institucionalnim okruženjima.

1.2 Usporedna analiza nacionalnih sustava

Cilj usporedne analize nije utvrditi koja država ima najbolji sustav usluga prevođenja, već razumjeti koji čimbenici doprinose njegovoj kvaliteti i održivosti. Svaka od šest analiziranih zemalja razvila je sustav u drugačijim društvenim, zakonodavnim i obrazovnim okolnostima,

zbog čega svaka pruža vrijedne primjere dobrih praksi, ali i izazova koji još uvijek ograničavaju razvoj profesije.

Rezultati pokazuju da nijedan nacionalni sustav nije u potpunosti razvijen u svim područjima. Njemačka raspolaže razvijenim sveučilišnim obrazovanjem prevoditelja, ali se i dalje suočava s izazovima u dostupnosti usluga i koordinaciji sustava. Estonija ima snažan pravni okvir i razvijene profesionalne standarde, no kapaciteti za obrazovanje novih prevoditelja ostaju ograničeni. Gana i Kenija posljednjih godina bilježe značajan napredak kroz razvoj obrazovnih inicijativa i profesionalnih zajednica, ali još uvijek rade na uspostavi cjelovitih sustava certificiranja i osiguravanja kvalitete. Etiopija se nalazi u ranijoj fazi razvoja, no iskustva pokazuju da uključivo obrazovanje i jačanje svijesti o važnosti prevođenja predstavljaju važnu osnovu za daljnju profesionalizaciju.

Usporedba analiziranih zemalja pokazuje da razvoj kvalitetnih usluga prevođenja nije rezultat samo jednog čimbenika, poput zakonske regulative ili obrazovanja, već njihove međusobne povezanosti. Održiv sustav zahtijeva jasno zakonodavstvo, kvalitetno obrazovanje prevoditelja, dostupne i financijski održive usluge, profesionalne i etičke standarde te aktivno sudjelovanje zajednice gluhih u oblikovanju i vrednovanju sustava. Iako se zemlje nalaze u različitim fazama razvoja, sve se suočavaju s istim temeljnim ciljem – osigurati kvalitetne, dostupne i profesionalne usluge prevođenja koje će omogućiti ravnopravno sudjelovanje gluhih i nagluhih osoba u svim područjima društvenog života.

2. Metodologija

Istraživanje je provedeno primjenom metodologije mješovitih metoda koja objedinjuje kvantitativne podatke prikupljene anketama s kvalitativnim podacima dobivenima kroz intervjue i fokusne skupine. Takav pristup omogućuje cjelovitije razumijevanje dostupnosti i kvalitete usluga prevođenja jer kombinira statistički pregled ključnih obrazaca s iskustvima i percepcijama sudionika.

Kvantitativni podaci pružaju uvid u učestalost korištenja usluga, područja u kojima se usluge najčešće koriste, procjene njihove kvalitete te potrebe za dodatnim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem prevoditelja. Kvalitativni podaci nadopunjuju te nalaze objašnjavajući kako sudionici doživljavaju postojeći sustav, s kojim se izazovima susreću te iz kojih razloga određena područja, poput zdravstva ili pravosuđa, predstavljaju posebno zahtjevna okruženja

za prevođenje. Takav pristup omogućuje bolje razumijevanje etičkih izazova, organizacijskih prepreka i institucionalnih čimbenika koji utječu na kvalitetu usluge.
Metodološki pristup stoga nije usmjeren samo na opis postojećeg stanja, nego i na razumijevanje dobivenih rezultata u širem kontekstu funkcioniranja sustava usluga prevođenja. Prikupljeni podaci analizirani su u odnosu na organizaciju usluga, modele financiranja, obrazovne mogućnosti, profesionalne standarde i institucionalne prakse koje oblikuju iskustva korisnika i prevoditelja.

Istraživanje je obuhvatilo dvije ključne skupine sudionika: gluhe i nagluhe korisnike usluga te prevoditelje znakovnog jezika. Uključivanje obje skupine omogućilo je sagledavanje kvalitete usluga iz različitih perspektiva i predstavlja jednu od glavnih prednosti istraživačkog dizajna.
Korisnici usluga pružili su informacije o dostupnosti prevoditelja, razumljivosti komunikacije, osjećaju povjerenja, zaštiti privatnosti, poštivanju autonomije te preprekama s kojima se susreću pri ostvarivanju svojih prava. Prevoditelji su, s druge strane, govorili o vlastitom obrazovanju, profesionalnoj pripremi, radnim uvjetima, etičkim izazovima, granicama svoje uloge i potrebi za dodatnim stručnim usavršavanjem.
Analiza je uspoređivala iskustva obje skupine kako bi se utvrdila područja podudaranja i razilaženja njihovih stavova. Teme koje su obje skupine isticale kao problematične, poput nedostatka kvalificiranih prevoditelja, ograničene dostupnosti usluga ili potrebe za specijaliziranim kompetencijama u području zdravstva i pravosuđa prepoznate su kao posebno važni nalazi istraživanja. Istodobno, razlike u njihovim iskustvima pružile su dodatni uvid u način na koji različiti sudionici doživljavaju kvalitetu usluge i funkcioniranje sustava.

U svim partnerskim zemljama korišteni su standardizirani istraživački instrumenti razvijeni u okviru projekta *SignUnity*. Oni su obuhvaćali strukturirane ankete te vodiče za intervjue i fokusne skupine. Primjena jedinstvenih istraživačkih alata omogućila je usporedivost rezultata među državama, uz istodobno uvažavanje specifičnosti pojedinih nacionalnih konteksta.
Anketni upitnici omogućili su prikupljanje usporedivih kvantitativnih podataka o iskustvima korisnika i prevoditelja, dok su intervjui i fokusne skupine pružili prostor sudionicima da detaljnije opišu vlastita iskustva, objasne izazove s kojima se susreću te istaknu pitanja koja nije bilo moguće obuhvatiti zatvorenim anketnim pitanjima. Na taj je način kvalitativni dio istraživanja pridonio dubljem razumijevanju rezultata dobivenih anketama.

U istraživanju je primijenjeno namjerno (svrhovito) uzorkovanje, pri čemu su sudionici odabrani zbog svojeg iskustva kao korisnici usluga prevođenja ili profesionalni prevoditelji znakovnog jezika. Takav pristup prikladan je za primijenjena istraživanja profesionalnih sustava, osobito u državama u kojima ne postoje cjeloviti registri korisnika ili prevoditelja.

Cilj istraživanja nije bio dobiti statistički reprezentativan uzorak ukupnog stanovništva, već prikupiti vjerodostojne podatke o dostupnosti usluga, njihovoj kvaliteti, etičkim izazovima i potrebama za obrazovanjem prevoditelja u različitim nacionalnim kontekstima.

Veličina i struktura uzoraka razlikovale su se među državama, odražavajući specifičnosti nacionalnih sustava i mogućnosti prikupljanja podataka. U Hrvatskoj je istraživanje obuhvatilo 21 anketni odgovor korisnika usluga, 18 odgovora prevoditelja, sedam intervjua s korisnicima i deset intervjua s prevoditeljima. U Njemačkoj su prikupljena 44 anketna odgovora prevoditelja i 15 odgovora korisnika, uz dvije fokusne skupine u Berlinu koje su uključile po 15 prevoditelja te 15 gluhih i nagluhih sudionika.

U Etiopiji je provedeno 30 anketa – 15 među korisnicima i 15 među prevoditeljima – te ukupno 20 intervjua, ravnomjerno raspoređenih između obje skupine. U Gani su prikupljeni kvantitativni i kvalitativni podaci korisnika i prevoditelja, koji su nadopunjeni analizom obrazovnih programa i nacionalnog zakonodavnog okvira.

U Keniji je istraživanje obuhvatilo 18 anketnih odgovora prevoditelja, otvorene odgovore korisnika prikupljene anketom te fokusne skupine s deset gluhih korisnika i deset prevoditelja. U Estoniji je sudjelovalo 19 gluhih i nagluhih korisnika te sedam prevoditelja u anketnom dijelu istraživanja, dok je kvalitativni dio uključivao deset intervjua s korisnicima i tri intervjua s prevoditeljima. Kako bi se smanjile komunikacijske prepreke za gluhe sudionike, pripremljeni su i informativni videozapisi u vizualnom formatu.

Iako se nacionalni uzorci razlikuju po veličini i strukturi, svaki od njih pruža dovoljno podataka za kvalitativnu usporedbu iskustava korisnika i prevoditelja te za analizu obrazovanja, etičkih pitanja i organizacije sustava usluga prevođenja u pojedinoj zemlji.

Analiza podataka temeljila se na metodološkoj triangulaciji, odnosno kombiniranju kvantitativnih i kvalitativnih podataka kako bi se dobio što cjelovitiji uvid u kvalitetu i dostupnost usluga prevođenja. Kvantitativni podaci korišteni su za prepoznavanje obrazaca u korištenju usluga, procjeni njihove kvalitete te iskustvima i obrazovnim potrebama prevoditelja.

Kvalitativni podaci iz intervjua i fokusnih skupina omogućili su dublje razumijevanje tih obrazaca, pružajući uvid u iskustva sudionika, izazove s kojima se susreću i razloge koji utječu na kvalitetu pruženih usluga.

Kvalitativna analiza provedena je tematskim pristupom, pri čemu su odgovori sudionika analizirani radi prepoznavanja ponavljajućih tema u svim nacionalnim kontekstima. Analiza je obuhvatila pitanja organizacije i dostupnosti usluga, kvalitete prevođenja, profesionalnih kompetencija prevoditelja, etičkih izazova, daljinskog prevođenja, rada u specijaliziranim područjima, institucionalne podrške, radnih uvjeta te potreba za dodatnim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem. Posebna je pozornost posvećena odnosima između pojedinih tema kako bi se bolje razumjeli uzroci uočenih izazova. Primjerice, nedostatna priprema prevoditelja često je bila povezana s kasnim angažiranjem, koje proizlazi iz nedovoljno razvijenih sustava organizacije i rezervacije usluga. Takve okolnosti utječu ne samo na kvalitetu prevođenja, već i na zadovoljstvo korisnika te profesionalne uvjete rada prevoditelja.

Empirijski nalazi dodatno su interpretirani u kontekstu nacionalnih obrazovnih i zakonodavnih okvira. U tu su svrhu analizirani rezultati prethodno provedenog mapiranja obrazovanja prevoditelja (T2.2) te nacionalni dokumenti o usklađenosti politika i zakonodavstva. Povezivanjem rezultata istraživanja s tim dokumentima bilo je moguće bolje razumjeti kako dostupnost obrazovanja, zakonska regulativa, modeli financiranja, profesionalni standardi i institucionalna podrška utječu na organizaciju i kvalitetu usluga prevođenja u pojedinoj zemlji. Iako uzorci nisu bili statistički reprezentativni za ukupnu populaciju korisnika i prevoditelja, primijenjena metodologija omogućila je prikupljanje pouzdanih podataka o iskustvima sudionika i prepoznavanje zajedničkih izazova u različitim nacionalnim kontekstima. Kombiniranjem iskustava korisnika i prevoditelja, kvantitativnih i kvalitativnih podataka te analize obrazovnih i zakonodavnih okvira dobiven je cjelovit uvid u funkcioniranje sustava usluga prevođenja. Takav pristup predstavlja čvrstu osnovu za usporedbu nacionalnih iskustava i izradu preporuka za razvoj obrazovanja prevoditelja te unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti usluga prevođenja.

2.1 Etička i metodološka razmatranja

Istraživanje je polazilo od pretpostavke da iskustva gluhih i nagluhih korisnika predstavljaju ključan izvor informacija za procjenu kvalitete i dostupnosti usluga prevođenja. Stoga se njihova iskustva nisu promatrala samo kao pojedinačna mišljenja, već kao vrijedan pokazatelj načina na koji sustav funkcionira u praksi. Njihovi iskazi o poteškoćama u komunikaciji, ograničenoj dostupnosti prevoditelja, zabrinutosti za privatnost i drugim preprekama pružaju važan uvid u to u kojoj se mjeri pravo na pristupačnu komunikaciju ostvaruje u svakodnevnom životu.

Jednako važnu perspektivu pružaju i prevoditelji znakovnog jezika. Njihova iskustva omogućuju bolje razumijevanje profesionalnih izazova koji nisu uvijek vidljivi korisnicima, poput vremena potrebnog za pripremu, nedostatka informacija prije prevođenja, radnog opterećenja, potrebe za timskim radom, etičkih dilema te ograničenih mogućnosti stručne podrške i supervizije. Usporedbom iskustava korisnika i prevoditelja moguće je jasnije prepoznati uzroke problema u pružanju usluga te oblikovati preporuke za njihovo unaprjeđenje. Pritom je tijekom cijelog istraživanja zadržano načelo da su potrebe i prava gluhih i nagluhih osoba polazište za procjenu kvalitete sustava.

Posebna pozornost posvećena je zaštiti privatnosti sudionika. Budući da su zajednice gluhih osoba i profesionalnih prevoditelja u pojedinim državama, osobito u Hrvatskoj i Estoniji, relativno malobrojne, svi su podaci analizirani i prikazani u anonimiziranom obliku kako bi se spriječila mogućnost identifikacije pojedinaca. To je osobito važno pri prikazivanju iskustava vezanih uz etičke dileme, institucionalne propuste ili osjetljive situacije u području zdravstva, pravosuđa i zapošljavanja. Cilj istraživanja nije bio ukazati na pojedinačne slučajeve, nego prepoznati sustavne izazove koji mogu poslužiti kao temelj za unapređenje obrazovanja prevoditelja, organizacije usluga i razvoja javnih politika u svih šest partnerskih zemalja.

3. Hrvatska

Hrvatska predstavlja primjer sustava u kojem je pravno priznavanje prava gluhih i nagluhih osoba te mogućnost pristupa uslugama komunikacijskog posrednika napredovalo brže od razvoja potpuno standardiziranog sustava obrazovanja prevoditelja. Hrvatski znakovni jezik ima pravno priznati status, a usluge osobne asistencije - komunikacijskog posrednika dostupne su kroz postojeći institucionalni okvir. Međutim, analiza pokazuje da još uvijek postoje izazovi povezani s obrazovanjem i profesionalnim razvojem prevoditelja, uključujući nedovoljnu standardizaciju programa osposobljavanja, ograničene mogućnosti stručnog usavršavanja, potrebu za većom podrškom u području etike i mentorstva te nedostatak sustavnog osiguravanja kvalitete usluga.

3.1 Nacionalni kontekst i status hrvatskog znakovnog jezika

Hrvatski slučaj posebno je značajan jer pokazuje razliku između formalnog priznavanja prava na pristup komunikaciji i stvaranja održivog profesionalnog sustava koji ta prava može učinkovito podržati. Hrvatska ima uspostavljen pravni okvir povezan s hrvatskim znakovnim jezikom i uslugama osobne asistencije - komunikacijskog posrednika, čime je gluhim i nagluhim osobama omogućen pristup podršci u različitim područjima života. Međutim, dostupnost i kvaliteta tih usluga nisu jednako razvijene u svim dijelovima zemlje te u velikoj mjeri ovise o dostupnosti prevoditelja, njihovom iskustvu, specifičnostima pojedinog konteksta i razini razumijevanja institucija o potrebama gluhih i nagluhih osoba.

Obrazovanje prevoditelja u Hrvatskoj trenutačno se uglavnom temelji na neformalnim programima obrazovanja odraslih povezanim s poslovima osobne asistencije i komunikacijskog posredovanja. Iako takvi programi predstavljaju važan temelj za ulazak u profesiju, njihovo trajanje i sadržaj nisu u potpunosti usklađeni sa složenim zahtjevima ovog zanimanja. Rezultati istraživanja pokazuju da i prevoditelji i korisnici usluga prepoznaju potrebu za razvijenijim sustavom obrazovanja koji bi uključivao više praktičnog rada, mentorsku podršku, jasnije profesionalne standarde i dodatnu pripremu za specijalizirana područja poput zdravstva, pravosuđa i obrazovanja.

Važan izazov predstavlja i geografska dostupnost usluga. Iako su usluge dostupnije u većim urbanim središtima, gdje djeluju organizacije gluhih osoba kao pružatelji usluga, korisnici u manjim sredinama i ruralnim područjima često se suočavaju s većim ograničenjima. To pokazuje da samo formalno priznanje prava nije dovoljno za osiguravanje stvarne dostupnosti usluga. Na mogućnost korištenja prevođenja utječu i lokacija korisnika, dostupnost prevoditelja, vrijeme organizacije usluge, kvaliteta koordinacije i kapaciteti lokalnih institucija.

3.2 Sudionici i izvori podataka

Nacionalna procjena u Hrvatskoj temeljila se na kombinaciji kvantitativnih i kvalitativnih podataka prikupljenih od dvije ključne skupine sudionika – gluhih i nagluhih korisnika usluga te prevoditelja znakovnog jezika. Istraživanje je uključivalo 21 *online* anketni odgovor korisnika usluga i 18 *online* anketnih odgovora prevoditelja. Uz anketne podatke provedeno je i sedam osobnih intervjua s korisnicima te deset osobnih intervjua s prevoditeljima.

Kombiniranje različitih izvora podataka omogućilo je usporedbu općih obrazaca s detaljnijim iskustvima sudionika. Korisnici usluga pružili su informacije o učestalosti korištenja prevođenja, područjima u kojima im je usluga najpotrebnija, zadovoljstvu kvalitetom, etičkim pitanjima, iskustvima s *online* prevođenjem te potrebama koje još nisu zadovoljene. Perspektiva prevoditelja omogućila je uvid u njihovo obrazovanje, profesionalnu pripremu, radne uvjete, etičke izazove, iskustva s različitim vrstama prevođenja i područja u kojima vide potrebu za daljnjim razvojem sustava.

Uključivanje obje perspektive bilo je ključno za razumijevanje hrvatskog sustava jer kvaliteta usluga prevođenja ovisi o povezanosti potreba korisnika i mogućnosti profesionalaca koji te usluge pružaju. Upravo odnos između očekivanja korisnika, kompetencija prevoditelja i organizacijskih uvjeta predstavlja temelj za daljnje unapređenje sustava obrazovanja i pružanja usluga u Hrvatskoj.

3.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Prevoditelji znakovnog jezika u Hrvatskoj izvijestili su o radu u različitim područjima, uključujući socijalnu skrb, javne usluge, zdravstvo, zapošljavanje, obrazovanje i pravosuđe. Širok raspon područja u kojima se njihove usluge koriste pokazuje da se od prevoditelja očekuje prilagodba različitim komunikacijskim situacijama i zahtjevima. Međutim, upravo ta raznolikost predstavlja i značajan profesionalni izazov jer različita područja zahtijevaju različite vrste znanja, terminologiju, etičko odlučivanje i specifične komunikacijske vještine.

Rezultati istraživanja pokazuju da postojeće obrazovanje prevoditelja ne pruža uvijek dovoljnu pripremu za sve zahtjeve profesionalne prakse. Iako su mnogi prevoditelji završili određeni oblik osposobljavanja, obrazovni putovi uglavnom su bili neformalni i razlikovali su se po sadržaju i opsegu. Sudionici su ukazali na potrebu za sustavnijim obrazovanjem koje bi, osim jezičnih kompetencija, uključivalo više praktičnog rada, mentorsku podršku, izravno iskustvo rada s

gluhim i nagluhim korisnicima, razvoj etičkih kompetencija te pripremu za specijalizirana područja poput zdravstva, pravosuđa, obrazovanja i zapošljavanja.

Posebno je istaknuto da poznavanje znakovnog jezika samo po sebi nije dovoljno za razvoj pune kompetencije prevoditelja. Profesionalno prevođenje zahtijeva dodatne vještine, uključujući sposobnost prijenosa značenja između različitih jezika i modaliteta, prilagodbu različitim komunikacijskim situacijama, upravljanje složenim interakcijama te razumijevanje profesionalnih granica uloge prevoditelja. Ovi nalazi ukazuju na potrebu razvoja obrazovnog modela koji će povezati jezične, profesionalne i etičke kompetencije.

Dostupnost usluga prevoditelja procijenjena je kao djelomična, a ne potpuno pouzdana. Iako su sudionici navodili da usluge postoje i da su u određenim situacijama dostupne, istaknuti su brojni čimbenici koji mogu ograničiti pristup: nedostatak dovoljnog broja prevoditelja, nejednaka geografska dostupnost, ograničeno financiranje, nedovoljna koordinacija i kasni zahtjevi za uslugom. To pokazuje da stvarna dostupnost usluga ne ovisi samo o formalnom pravu na podršku, nego i o organizaciji sustava koji omogućuje pravovremeno angažiranje odgovarajućeg prevoditelja.

Etička pitanja predstavljala su još jedno važno područje izazova. Prevoditelji su navodili poteškoće povezane s održavanjem profesionalnih granica, nepristranošću, povjerljivošću, pritiskom institucija i očekivanjima korisnika. Poseban problem nastaje kada institucije ne razumiju jasno ulogu prevoditelja te ga promatraju kao pomoćnika, zagovaratelja ili osobu odgovornu za rješavanje problema korisnika. Takva očekivanja mogu dovesti prevoditelje u etički složene situacije i dodatno naglašavaju potrebu za jasnijim profesionalnim standardima, edukacijom o etici te većom osviještenošću institucija o ulozi prevoditelja.

Online prevođenje koristilo je dio prevoditelja, ali nije bilo procijenjeno kao jednako prikladno rješenje za sve situacije. Među najčešće navedenim izazovima bili su tehnički problemi, ograničena kvaliteta slike i zvuka, otežano praćenje razumijevanja korisnika te povećani umor pri radu putem digitalnih platformi. Ovi nalazi pokazuju da *online* prevođenje ne bi trebalo promatrati samo kao tehničku mogućnost ili alternativu neposrednom radu, već kao poseban oblik profesionalne usluge koji zahtijeva posebnu pripremu, standarde kvalitete i jasne smjernice o primjerenosti njegove primjene.

3.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika

Korisnici usluga u Hrvatskoj uglavnom su iskazali zadovoljstvo kvalitetom rada pojedinih prevoditelja u situacijama kada im je usluga bila dostupna. Mnogi su opisali prevoditelje kao jasne, profesionalne i važne za njihovo ravnopravno sudjelovanje u različitim područjima života. Međutim, pozitivna iskustva s pojedinačnim prevoditeljima ne znače nužno da je sustav usluga u potpunosti razvijen. Korisnici su naglasili da kvaliteta i dostupnost često ovise o mogućnosti pravovremenog pronalaska prevoditelja, organizaciji usluge i specifičnostima pojedinog konteksta.

Kao posebno zahtjevna područja korisnici su izdvojili zdravstvo, pravosuđe, socijalne usluge, obrazovanje i zapošljavanje. U tim situacijama prevođenje zahtijeva visoku razinu preciznosti, poznavanje stručne terminologije, razumijevanje osjetljivosti situacije i sposobnost očuvanja povjerenja. Korisnici su istaknuli da kvaliteta komunikacije ne ovisi samo o tomu postoji li prevoditelj, već i o njegovoj jezičnoj kompetenciji, sposobnosti prilagodbe individualnim komunikacijskim potrebama, razumijevanju kulture gluhih osoba, poštivanju povjerljivosti i održavanju profesionalne neutralnosti.

Iako većina korisničkih iskustava nije ukazivala na ozbiljne probleme, pojedini sudionici naveli su iskustva koja uključuju neprimjerene profesionalne postupke, poput mijenjanja prenesenih informacija, izražavanja osobnih stavova ili narušavanja povjerljivosti. Takvi slučajevi nisu bili dominantni, ali pokazuju važnost razvoja jasnih mehanizama osiguravanja kvalitete, profesionalnih standarda i postupaka za podnošenje pritužbi korisnika.

Iskustva s *online* prevođenjem među hrvatskim korisnicima bila su ograničena, a stavovi sudionika bili su podijeljeni. Korisnici koji su koristili *online* prevođenje navodili su prednosti povezane s većom dostupnošću, ali i izazove poput tehničkih poteškoća, zabrinutosti za privatnost i slabije kvalitete komunikacije u odnosu na prevođenje uživo. Većina korisnika davala je prednost prevođenju uživo u složenim, osjetljivim i visokorizičnim situacijama, poput zdravstvenih i pravnih postupaka. Ovi nalazi podudaraju se s iskustvima prevoditelja te ukazuju na potrebu za jasnim kriterijima o tome kada je *online* prevođenje primjereno, kako ga kvalitetno organizirati i koje standarde treba zadovoljiti.

3.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Analiza hrvatskog sustava pokazuje nekoliko međusobno povezanih izazova koji utječu na dostupnost i kvalitetu usluga prevođenja. Prvi važan izazov odnosi se na nedostatak dovoljnog broja prevoditelja i neujednačenu dostupnost usluga na različitim područjima zemlje. Iako pravo na komunikacijsku podršku postoji, mogućnost njegova ostvarivanja u praksi često ovisi o lokaciji korisnika, dostupnosti prevoditelja i organizacijskim kapacitetima sustava.

Drugi izazov povezan je s postojećim modelom obrazovanja prevoditelja. Trenutačni, uglavnom neformalni obrazovni putovi predstavljaju važnu osnovu za ulazak u profesiju, ali nisu dovoljni za sve složenije zahtjeve profesionalnog prevođenja. Prevoditelji rade u različitim područjima, od zdravstva i pravosuđa do obrazovanja i javnih usluga, a svako od tih područja zahtijeva specifična znanja, terminologiju i profesionalne kompetencije.

Dodatni izazovi odnose se na nedostatak sustavnog mentorstva, vođene praktične nastave i mogućnosti kontinuiranog stručnog razvoja. Istodobno, etički standardi, mehanizmi osiguravanja kvalitete i postupci za rješavanje pritužbi još nisu dovoljno razvijeni kao dio jedinstvenog profesionalnog sustava. *Online* prevođenje također predstavlja područje koje se razvija, ali zahtijeva jasnije standarde, smjernice i posebnu pripremu prevoditelja.

Ovi izazovi nisu međusobno neovisni, već se međusobno pojačavaju. Nedostatak prevoditelja povećava opterećenje postojećih prevoditelja, što može smanjiti vrijeme dostupno za pripremu i povećati rizik od smanjene kvalitete usluge. Istodobno, nedovoljna specijalizirana priprema otežava rad u složenim područjima, dok nedostatak jasnih mehanizama kvalitete ograničava mogućnosti praćenja i unapređenja sustava. Stoga ključni izazov za Hrvatsku nije samo povećanje broja prevoditelja, nego izgradnja cjelovitog profesionalnog puta koji uključuje kvalitetno obrazovanje, praktičnu pripremu, mentorstvo, certificiranje i kontinuirani razvoj.

3.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Nalazi hrvatskog istraživanja ukazuju na potrebu razvoja strukturiranog kurikuluma strukovnog obrazovanja koji nadilazi osnovno komunikacijsko posredovanje i priprema polaznike za složene zahtjeve profesionalnog prevođenja. Budući kurikulum trebao bi povezati jezične kompetencije s teorijskim znanjem, praktičnim vještinama i profesionalnim standardima.

Kurikulum bi trebao uključivati sadržaje povezane s lingvistikom hrvatskog znakovnog jezika, teorijom i tehnikama prevođenja, etikom profesije, profesionalnim granicama uloge, kulturom

gluhih osoba, tehnikama prevođenja jezika različitih modaliteta, specijaliziranim područjima rada te *online* prevođenjem. Posebno važan element treba biti praktična nastava uz mentorstvo, koja omogućuje polaznicima razvoj kompetencija kroz stvarne komunikacijske situacije i povratne informacije iskusnih stručnjaka.

Program bi također trebao pripremiti buduće prevoditelje za rad u institucijama koje možda nemaju dovoljno razumijevanja o njihovoj profesionalnoj ulozi. To uključuje sposobnost zagovaranja profesionalnih standarda, jasno komuniciranje granica odgovornosti te suradnju s različitim dionicima sustava.

Za hrvatski kontekst posebno je važan modularni pristup temeljen na kompetencijama. Takav bi pristup omogućio jasno definiranje očekivanih ishoda učenja i vještina potrebnih za rad u različitim područjima – obrazovanju, zdravstvu, pravosuđu, zapošljavanju, javnim uslugama i zajednici. Vrednovanje kompetencija trebalo bi uključivati praktičnu izvedbu prevođenja, analizu etičkih situacija, procjenu profesionalnog ponašanja i povratne informacije korisnika usluga. Na taj način kurikulum može pridonijeti premošćivanju razlike između formalnog prava na uslugu i stvarne kvalitete pružene podrške.

3.7 Prioritetne preporuke za Hrvatsku

Na temelju rezultata istraživanja mogu se izdvojiti tri ključna područja djelovanja za daljnji razvoj sustava usluga prevođenja u Hrvatskoj.

Prvi prioritet jest jačanje povezanosti između formalno priznatog prava na uslugu i njezine stvarne dostupnosti u svakodnevnom životu. Potrebno je razviti sustav koji se ne oslanja prvenstveno na pojedinačne inicijative, neformalne mreže i povremena rješenja, nego osigurava predvidiv i jednak pristup kvalificiranim prevoditeljima u svim važnim područjima života, uključujući obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe, zapošljavanje, javne usluge i krizne situacije.

Drugi prioritet odnosi se na razvoj obrazovanja prevoditelja temeljenog na jasno definiranim kompetencijama. Budući programi trebaju jasno razlikovati poznavanje znakovnog jezika od profesionalne kompetencije prevođenja. Uz jezične vještine, potrebno je sustavno razvijati znanja o kulturi gluhih osoba, tehnikama prevođenja, etičkom odlučivanju, radu u specijaliziranim područjima, *online* prevođenju i praktičnom radu uz stručno mentorstvo.

Treći prioritet jest uspostava učinkovitih mehanizama osiguravanja kvalitete i profesionalne odgovornosti. Korisnici usluga trebaju imati dostupne i sigurne načine davanja povratnih informacija i izražavanja zabrinutosti, dok prevoditeljima treba omogućiti kontinuiranu stručnu podršku kroz mentorstvo, superviziju i dodatna usavršavanja. Dugoročno održiv sustav mora istodobno štititi prava korisnika i podržavati profesionalni razvoj prevoditelja kroz jasne standarde, očekivanja i mehanizme unapređenja kvalitete.

4. Njemačka

Njemačka predstavlja jedan od razvijenijih sustava usluga prevođenja znakovnog jezika među analiziranim zemljama, s uspostavljenim formalnim obrazovnim programima, pravnim priznavanjem njemačkog znakovnog jezika i razvijenom profesionalnom infrastrukturom. Međutim, rezultati istraživanja pokazuju da razvijen institucionalni okvir sam po sebi ne uklanja sve izazove. I dalje postoje problemi povezani s dostupnošću usluga, neujednačenom provedbom prava, nedovoljnim razumijevanjem uloge prevoditelja u institucijama, etičkim izazovima i potrebom za dodatnom specijalizacijom u pojedinim područjima.

4.1 Nacionalni kontekst i status njemačkog znakovnog jezika

Njemačka ima jedan od najrazvijenijih sustava obrazovanja prevoditelja među uključenim zemljama. Postoji više sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih programa koji pripremaju buduće prevoditelje znakovnog jezika kroz razvoj jezičnih kompetencija, studije prevođenja, znanja povezana sa zajednicom gluhih osoba i praktičnu nastavu. Takav institucionalni okvir predstavlja značajnu prednost u odnosu na zemlje u kojima su obrazovni putovi prevoditelja još uvijek uglavnom neformalni ili nedovoljno strukturirani.

Unatoč tome, njemački sustav pokazuje da formalno obrazovanje i pravno priznavanje sami po sebi ne jamče potpunu dostupnost i kvalitetu usluga. Zbog savezne strukture zemlje i različitih načina provedbe prava, dostupnost usluga može se razlikovati ovisno o regiji i području primjene. Formalno priznavanje njemačkog znakovnog jezika ne znači nužno da će svaka gluha osoba moći pravovremeno pristupiti kvalificiranom prevoditelju u zdravstvu, obrazovanju, zapošljavanju, javnoj upravi ili pravnim postupcima.

Njemački slučaj stoga pokazuje važnu pouku za razvoj kurikuluma u sklopu projekta *SignUnity*: kvalitetno visoko obrazovanje prevoditelja predstavlja nužan temelj, ali nije jedini uvjet profesionalnog sustava. Rezultati istraživanja ukazuju na potrebu daljnjeg razvoja u područjima kao što su specijalizirano prevođenje, posebno pravno prevođenje, institucionalno razumijevanje uloge prevoditelja, vrijeme za pripremu, daljinsko prevođenje te mehanizmi povratnih informacija i pritužbi. Profesionalizacija stoga ne podrazumijeva samo obrazovanje prevoditelja, nego i razvoj učinkovitih sustava organizacije i pružanja usluga.

4.2 Sudionici i izvori podataka

Njemačka nacionalna procjena temeljila se na kombinaciji kvantitativnih i kvalitativnih podataka prikupljenih od prevoditelja znakovnog jezika te gluhih i nagluhih korisnika usluga.

Anketno istraživanje uključivalo je 44 odgovora prevoditelja i 15 odgovora korisnika usluga. Dodatno su provedene fokusne skupine u Berlinu koje su uključivale 15 prevoditelja i 15 gluhih i nagluhih sudionika. Ova kombinacija podataka omogućila je povezivanje općih obrazaca iz anketa s detaljnijim iskustvima sudionika.

Fokusne skupine posebno su pridonijele razumijevanju razloga koji se nalaze iza pojedinih rezultata ankete. Sudionici su ukazali na važnost organizacije rezervacije usluga, načina financiranja, dostupnosti materijala za pripremu, razumijevanja profesionalne uloge prevoditelja i ponašanja institucija. Iako korisnici i prevoditelji na izazove gledaju iz različitih perspektiva, njihovi se iskazi često podudaraju u prepoznavanju istih strukturnih problema. Korisnici te probleme najčešće doživljavaju kroz ograničenu dostupnost i smanjenu autonomiju, dok ih prevoditelji povezuju s profesionalnim pritiskom, nedostatkom pripreme i etičkim izazovima.

4.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Njemački prevoditelji znakovnog jezika uključeni u anketu bili su pretežno iskusni stručnjaci s visokom razinom uključenosti u samostalan rad. Takav izražen profil samostalnog djelovanja ima značajne posljedice jer oblikuje način na koji su usluge organizirane, njihovu dostupnost te radne uvjete prevoditelja. Iako samostalan rad prevoditeljima može pružiti fleksibilnost, izrazito samostalno organiziran sustav istodobno otvara izazove u koordinaciji, dovodi do neujednačenog pristupa uslugama te stvara ovisnost o osobnim profesionalnim mrežama. Dio je prevoditelja pritom istaknuo da status samostalnog djelatnika nije uvijek u potpunosti slobodan strukovni izbor, nego prije posljedica načina na koji je tržište prevođenja strukturirano. Prevoditelji su najčešće radili u kontekstu obrazovanja i osposobljavanja, zdravstva te zapošljavanja, dok se pravno i sudsko prevođenje pojavljivalo znatno rjeđe. Mnogi su prevoditelji pritom izražavali oprez prema pravnim zadacima, ponajprije zbog ozbiljnih posljedica eventualnih pogrešaka, zahtjevnog specijaliziranog vokabulara i visokog strukovnog rizika koji takvi zadaci nose. Ovakav nalaz upućuje na postojanje specijaliziranog nedostatka unutar njemačkog sustava, unatoč tome što u njemu postoje formalni obrazovni putovi za prevoditelje. Pravno prevođenje, naime, zahtijeva više od opće kompetencije prevođenja - podrazumijeva poznavanje samog pravnog područja, proceduralno razumijevanje, etičku kontrolu te sigurnost u komunikaciji u situacijama visokog rizika.

Percepcije prevoditelja o dostupnosti usluga bile su podijeljene: manji dio smatrao je usluge u svojoj regiji pouzdano dostupnima, dok je veći dio dostupnost opisao tek kao djelomičnu. Kao glavne razloge naveli su nedostatak prevoditelja dostupnih u kratkom roku, geografska ograničenja, probleme financiranja te poteškoće u koordinaciji. Ovi nalazi pokazuju da čak i u razvijenijem sustavu ponuda prevoditelja dosljedno ne prati potražnju. Pritom problem nije nužno opća odsutnost prevoditelja, već nesklad između potražnje, vremenskog rasporeda, specijalizacije, geografske raspoređenosti i koordinacije usluga.

Kvaliteta prevođenja ocijenjena je općenito kao zadovoljavajuća, no prevoditelji su istaknuli i nekoliko čimbenika koji utječu na njezinu kvalitetu. Među njima izdvajaju se nedostatno vrijeme za pripremu, institucije koje pogrešno razumiju ulogu prevoditelja, loši radni uvjeti, u pojedinim slučajevima neadekvatna kvalifikacija te nedostatak institucionalne, kolegijalne ili supervizijske podrške. Fokusna je skupina dodatno naglasila važnost pripreme: prevoditeljima su prijeko potrebni podaci o temi, dnevnom redu, vokabularu, materijalima te sudionicima. Kada su zadaci rezervirani nejasno ili prekasno, kvaliteta prevođenja biva ugrožena i prije nego što sama interakcija uopće započne.

Etičke su dileme predstavljale jednu od glavnih tema. Prevoditelji su izvijestili o problemima vezanima uz granice vlastite uloge, pritisak da odrađuju ono što nije njihova uloga ni zadaća, institucionalna očekivanja da objašnjavaju ili zagovaraju te o poteškoći ostajanja neutralnima dok svjedoče diskriminaciji ili isključivanju. Raspravljali su i o izazovima povjerljivosti u malim zajednicama te u dugotrajnim odnosima prevođenja. Ovi nalazi pokazuju da se strukovna kompetencija u etici mora poučavati kao praktična prosudba unutar konkretnog konteksta - njemački prevoditelji ne trebaju samo poznavati etička načela, već i prostor za superviziju, raspravu o slučajevima i strukovnu refleksiju.

Online je prevođenje u Njemačkoj ocijenjeno kao korisno, no ograničeno. Prevoditelji su primijetili tehničke poteškoće, vizualna ograničenja, umor, pitanja povjerljivosti te smanjenu kvalitetu komunikacije. Fokusna je skupina istaknula da bi *online* prevođenje trebalo biti dio obveznog osposobljavanja, budući da danas predstavlja sastavni dio strukovne stvarnosti. Ova spoznaja ima važne implikacije za kurikulum projekta *SignUnity*, jer se *online* prevođenje ne smije tretirati isključivo kao prilagodba za hitne slučajeve, nego kao unaprijed planirano područje kompetencije.

4.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika

Gluhi i nagluhi korisnici usluga u Njemačkoj najčešće su izvijestili o potrebi za prevoditeljima znakovnog jezika u kontekstu zapošljavanja, zdravstva, javnih usluga, obrazovanja, pravnog okruženja te javnih događanja. Njihova iskustva pokazuju da pristup uslugama nije samo pitanje pravnog prava, već i praktične pouzdanosti. Mnogi su korisnici usluge opisali kao dostupne tek povremeno ili nedostupne upravo onda kada su im potrebne. Takva neizvjesnost izravno utječe na njihovu autonomiju, jer gluhi korisnici zbog nje mogu biti prisiljeni odgoditi termine, prihvatiti manje prikladne prevoditelje, osloniti se na pisanu komunikaciju ili u potpunosti izbjeći određene usluge.

Korisnici su prema kvaliteti usluga bili kritičniji nego sami prevoditelji, a ta je razlika analitički važna. Dok prevoditelji kvalitetu mogu vrednovati sa stajališta uloženog strukovnog napora i ograničenja sustava, korisnici je vrednuju s obzirom na to jesu li stvarno razumjeli sadržaj, mogli sudjelovati i osjećali se poštovanima. Dio je korisnika opisao rad prevoditelja čiji im je prijevodni sadržaj ponekad nejasne, sažet ili nedovoljno prilagođen njihovu načinu komunikacije. Ove zabrinutosti pokazuju da osiguravanje kvalitete mora uključivati i povratne informacije korisnika, umjesto oslanjanja isključivo na samoprocjenu prevoditelja ili institucionalno odobrenje.

Zdravstveni, pravni i hitni konteksti pokazali su se posebno izazovnima. Zdravstvo zahtijeva točnu komunikaciju o simptomima, dijagnozi, liječenju i pristanku pacijenta. Pravno okruženje zahtijeva preciznost, proceduralno razumijevanje i zaštitu prava, dok hitne situacije zahtijevaju trenutan pristup prevoditelju, što je teško postići u sustavima koji se temelje na prethodnoj rezervaciji usluge. Njemački nalazi stoga potvrđuju potrebu za specijaliziranim osposobljavanjem i planiranjem usluga namijenjenih kontekstima visokog rizika, čak i u zemlji s razvijenim sustavom obrazovanja prevoditelja.

Etičke zabrinutosti korisnika odnosile su se na izmjenu poruke, na prevoditelje koji govore umjesto gluhih osoba, na zauzimanje strane, nedostatak poštovanja te nedostatnu povjerljivost. Korisnici su također primijetili da je pritužbe teško podnositi jer bi one mogle utjecati na njihov budući pristup uslugama unutar malog strukovnog polja. Ovo upućuje na potrebu za sigurnim, transparentnim i lako dostupnim mehanizmima za podnošenje pritužbi - profesionalan se sustav ne može oslanjati isključivo na neformalnu reputaciju ili osobne mreže ako se od korisnika očekuje da mu vjeruju.

4.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Iako Njemačka ima razvijen sustav obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika i snažan institucionalni okvir, rezultati istraživanja pokazuju da i dalje postoje izazovi koji utječu na dostupnost i kvalitetu usluga prevođenja. Ti se izazovi prvenstveno odnose na koordinaciju usluga, dostupnost specijaliziranih prevoditelja, razinu institucionalnog razumijevanja uloge prevoditelja, etičku podršku te razvoj i primjenu *online* prevođenja.

Njemački primjer pokazuje da formalno razvijeni obrazovni putovi sami po sebi ne rješavaju sve izazove s kojima se korisnici i prevoditelji susreću u svakodnevnoj praksi. Dostupnost usluge ne ovisi samo o postojanju obrazovanih stručnjaka, nego i o načinu organizacije sustava – uključujući rezervaciju usluga, financiranje, mogućnost pravovremene pripreme te razumijevanje profesionalne uloge prevoditelja. Stoga se kvaliteta i održivost sustava ne mogu promatrati samo kroz obrazovanje prevoditelja, već kroz povezanost obrazovanja, profesionalne regulacije, financiranja usluga i odgovornosti javnih institucija.

Poseban izazov predstavlja područje pravnog i sudskog prevođenja. I korisnici usluga i prevoditelji prepoznali su pravni kontekst kao jedno od najzahtjevnijih područja rada, zbog njegove složenosti, rijetkosti prilika za rad i visokog rizika pogrešaka. Ovaj je izazov posebno važan jer pristup pravnim uslugama izravno utječe na ostvarivanje prava, poštivanje pravnog postupka i zaštitu od diskriminacije. Slična važnost odnosi se i na prevođenje u zdravstvu te hitnim situacijama, gdje nedovoljno kvalitetna komunikacija može imati ozbiljne posljedice za zdravlje, sigurnost i prava gluhih i nagluhih osoba.

4.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Njemački slučaj pokazuje da je razvoj naprednih obrazovnih sadržaja potreban čak i u sustavima koji već imaju formalno visoko obrazovanje prevoditelja. Za kurikulum strukovnog obrazovanja projekta *SignUnity* to znači da obrazovanje ne bi trebalo završavati na temeljnim jezičnim i prevoditeljskim kompetencijama, nego treba uključivati dodatne module koji odgovaraju složenim zahtjevima profesionalne prakse.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti specijaliziranim područjima prevođenja, uključujući pravno prevođenje, medicinsko prevođenje, prevođenje u području mentalnog zdravlja i terapije, zaštiti djece, obrazovanju, daljinskom prevođenju, etici, timskom radu, komunikaciji s gluhoslijepim osobama, samoregulaciji i superviziji. Ovi sadržaji trebaju omogućiti

prevoditeljima razvoj kompetencija potrebnih za rad u različitim kontekstima i s različitim zahtjevima.

Kurikulum bi također trebao naglasiti važnost institucionalne komunikacije i profesionalnog zastupanja vlastite uloge. Prevoditelji znakovnog jezika trebaju biti osposobljeni za komunikaciju s institucijama, uključujući dogovaranje dostupnosti materijala za pripremu, jasno postavljanje granica svoje profesionalne uloge, razgovor o radnim uvjetima i učinkovitu suradnju u timskom prevođenju.

Njemačko iskustvo dodatno potvrđuje važnost uključivanja perspektive korisnika u vrednovanje kompetencija prevoditelja. Kvalitetu prevođenja ne bi trebali procjenjivati isključivo nastavnici, nego bi to trebalo biti provedeno uz aktivno sudjelovanje gluhih i nagluhih korisnika usluga. Njihovo uključivanje kroz simulacije, povratne informacije i rasprave o kvaliteti omogućilo bi da obrazovanje prevoditelja bude bolje povezano sa stvarnim iskustvima i potrebama korisnika.

4.7 Prioritetne preporuke za Njemačku

Na temelju rezultata istraživanja mogu se izdvojiti tri ključna područja za daljnje unapređenje sustava usluga prevođenja u Njemačkoj.

Prvi prioritet odnosi se na jačanje povezanosti između formalno priznatog prava na uslugu i njezine stvarne dostupnosti u svakodnevnom životu. Iako Njemačka ima razvijenu profesionalnu infrastrukturu, potrebno je osigurati sustav u kojem pristup kvalificiranim prevoditeljima neće ovisiti o pojedinačnoj inicijativi, neformalnim mrežama ili privremenim rješenjima, nego će biti predvidiv i dostupan u ključnim područjima života, uključujući obrazovanje, zdravstvo, javne usluge, zapošljavanje, pravni kontekst i hitne situacije.

Drugi prioritet odnosi se na daljnji razvoj obrazovanja prevoditelja kroz pristup temeljen na kompetencijama. Kurikulum treba jasno razlikovati poznavanje znakovnog jezika od profesionalne kompetencije prevođenja. Uz razvoj jezičnih vještina, potrebno je uključiti znanja o kulturi gluhih osoba, tehnikama prevođenja, profesionalnoj etici, specijaliziranim područjima rada, daljinskom prevođenju i praktičnoj nastavi uz mentorstvo.

Treći prioritet odnosi se na razvoj učinkovitih mehanizama osiguravanja kvalitete i profesionalne odgovornosti. Korisnicima usluga potrebno je omogućiti sigurne i dostupne načine davanja povratnih informacija i izražavanja zabrinutosti, dok prevoditeljima treba

osigurati kontinuiranu stručnu podršku kroz superviziju, mentorstvo i stalno stručno usavršavanje. Održiv sustav usluga prevođenja mora istodobno štititi prava korisnika i podržavati profesionalni razvoj prevoditelja kroz jasne standarde, očekivanja i mehanizme za unapređenje kvalitete.

5. Etiopija

Etiopija predstavlja kontekst u kojem je potreba za uslugama prevođenja jasno prepoznata, ali je profesionalizacija područja još uvijek u ranoj fazi razvoja. Postojeće obrazovne strukture uglavnom su usmjerene na podršku uključivanju osoba s invaliditetom, a ne na specifičnu pripremu prevoditelja znakovnog jezika. Dostupnost usluga u velikoj mjeri ovisi o ograničenim institucionalnim mogućnostima, angažmanu pojedinaca te neformalnim oblicima rada.

5.1 Nacionalni kontekst i status etiopskog znakovnog jezika

Etiopski slučaj obilježen je značajnim nesrazmjerom između potreba gluhih i nagluhih osoba za komunikacijskom podrškom i razine razvijenosti profesionalnog sustava za obrazovanje i angažiranje prevoditelja znakovnog jezika. Gluhe i nagluhe osobe trebaju pristup obrazovanju, zdravstvu, javnim uslugama, zapošljavanju i sudjelovanju u zajednici, no sustav koji bi sustavno pripremao i osiguravao prevoditelje još nije dovoljno institucionalno razvijen.

Postojeći obrazovni programi usmjereni su na učenje o inkluziji te općenito radu s različitim skupinama osoba s invaliditetom, poneki obuhvaćaju kolegije etiopskog znakovnog jezika, no niti jedan od njih nisu usmjereni na obrazovanje i osposobljavanje prevoditelja znakovnog jezika. Usluge prevođenja najvidljivije su u području obrazovanja, što je povezano s činjenicom da je inkluzivno obrazovanje bilo jedan od glavnih pokretača razvoja svijesti o znakovnom jeziku i pružanja podrške gluhim i nagluhim osobama. Međutim, sustav koji se prvenstveno temelji na obrazovnom kontekstu ne može odgovoriti na sve potrebe za uslugama prevođenja gluhih i nagluhih osoba. Područja poput zdravstva, pravnih usluga, zapošljavanja, javne uprave i hitnih situacija zahtijevaju posebne kompetencije i specijaliziranu pripremu koja trenutačno nije dovoljno razvijena u okviru postojećeg obrazovanja.

Položaj Etiopije razlikuje se od konteksta poput Njemačke, Hrvatske, Gane ili Kenije jer se ključni izazov ne odnosi samo na unaprjeđenje i standardizaciju postojećeg obrazovanja prevoditelja, nego prije svega na uspostavu jasnog i strukturiranog profesionalnog puta. Taj put treba razlikovati učenje o inkluzivnom obrazovanju i usvajanje etiopskog znakovnog jezika od osposobljavanja za prevoditelja etiopskog znakovnog jezika.

5.2 Sudionici i izvori podataka

Etiopska nacionalna procjena temeljila se na pristupu mješovitih metoda koji je uključivao anketne podatke i intervjue s korisnicima usluga i prevoditeljima znakovnog jezika. Istraživanje

je obuhvatilo 30 sudionika u anketama, od kojih je 15 bilo korisnika usluga, a 15 prevoditelja. Osim toga, provedeno je 20 intervjua, uključujući 10 intervjua s korisnicima usluga i 10 intervjua s prevoditeljima. Ovakva struktura omogućila je sagledavanje i potreba korisnika usluga i iskustava osoba koje ih pružaju.

Budući da se etiopski sustav usluga prevođenja još uvijek razvija, kvalitativni podaci imaju posebno važnu ulogu u razumijevanju njegova funkcioniranja. U kontekstu u kojem su formalni podaci o dostupnosti i organizaciji usluga ograničeni, intervjui omogućuju uvid u način na koji se usluge trenutačno pružaju, koje institucije sudjeluju u njihovoj organizaciji, gdje postoje nedostaci te kako sami prevoditelji razumiju svoju pripremu i profesionalni položaj. Na taj način metodologija pruža važnu osnovu za razumijevanje sustava koji je još uvijek u procesu izgradnje.

5.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Prevoditelji znakovnog jezika u Etiopiji koncentrirani su uglavnom u obrazovnim kontekstima. Vrlo visok udio prijavio je pružanje svojih usluga u obrazovanju, dok su prijevodi u zdravstvu, pravosuđu, zapošljavanju i javnim uslugama bili znatno manje razvijeni. Ova distribucija ukazuje na to da profesija još nije široko ugrađena u javni život, a upućuje i na to da mnogi prevoditelji vještine mogu razvijati kroz obrazovnu praksu, a ne kroz sveobuhvatan kurikulum koji obuhvaća više područja.

Osposobljavanje i priprema predstavljaju veliku brigu. Postojeći usmjereni su na usvajanje znanja o različitim skupinama osoba s invaliditetom te inkluzivnom obrazovanju, no ne pružaju potrebno osposobljavanje za posao prevoditelja znakovnog jezika jer ne pokrivaju teoriju i tehnike prevođenja, etiku, prijevode jezika različitih modaliteta, specijaliziranu terminologiju, *online* prevođenje ili stručnu praksu. Nadalje, nedostatak nacionalne akreditacije ili certificiranja predstavljaju dodatnu poteškoću. Bez jasnog standarda o tomu koje kompetencije prevoditelj treba imati, izostaje kvaliteta same usluge. Etička praksa također je nedovoljno institucionalizirana. Profesionalna etika zahtijeva povjerljivost, nepristranost, točnost, poštovanje autonomije gluhih osoba i svijest o granicama vlastite uloge. Tamo gdje su formalno osposobljavanje i strukovna tijela slabi ili odsutni, etička praksa može ovisiti o pojedinačnoj prosudbi, a ne o zajedničkim standardima. Ovo stvara rizik i za korisnike i za prevoditelje, osobito u osjetljivim kontekstima poput zdravstva, pravnih pitanja i zapošljavanja.

5.4 Perspektive korisnika usluga

Korisnici usluga u Etiopiji prijavili su ograničen i nedosljedan pristup uslugama prevođenja. Obrazovanje se čini najčešćim kontekstom u kojem je prevođenje dostupno, dok pristup u zdravstvu, javnim uslugama, zapošljavanju i pravnom okruženju ostaje slabije zastupljeno. Ovo stvara usko poimanje pristupačnosti: podrška postoji za gluhe i nagluhe učenike, dok je ona slabije zastupljena ili pak u potpunosti izostaje za odrasle gluhe i nagluhe korisnike. Posljedice ograničenog pristupa ozbiljne su. U zdravstvu to može utjecati na pogrešno razumijevanje simptoma i dijagnoza, davanje pristanka i praćenja uputa za liječenje. U zapošljavanju može utjecati na razgovore za posao, komunikaciju s kolegama na radnom mjestu te ostvarivanje jednakih mogućnosti. U javnim uslugama može spriječiti gluhe građane u pristupu informacijama ili upravnim postupcima. U pravnom okruženju može ugroziti prava i proceduralnu pravednost. Ovo, dakle, nisu manji nedostatci usluga, već strukturne prepreke građanstvu i dostojanstvu.

Iskustva korisnika ukazuju i na potrebu za prevoditeljima koji razumiju kulturu gluhih te tečno vladaju etiopskim znakovnim jezikom. Tamo gdje usluge prevođenja pružaju osobe bez potrebnih kompetencija, korisnici mogu dobiti djelomične ili pak pogrešne informacije. Ovi rezultati dodatno naglašavaju potrebu za kurikulumom strukovnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika u Etiopiji.

5.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Glavni izazovi u Etiopiji povezani su prije svega sa strukturnim nedostatcima sustava. Trenutačno ne postoji jasno uspostavljen i samostalan obrazovni put za prevoditelje znakovnog jezika, dok su pravno priznavanje profesije i razvoj profesionalnih standarda još uvijek ograničeni. Također, sustavi certificiranja i akreditacije slabo su razvijeni ili nisu uspostavljeni, a pružanje usluga prevođenja uglavnom je ograničeno na manji broj konteksta. Zbog toga dostupnost prevoditelja nije samo pitanje nedovoljnog broja stručnjaka, nego i pitanje razvoja cjelokupnog sustava koji bi omogućio održivo i profesionalno pružanje usluga.

Posebno je važna razlika između obrazovanja usmjerenog na uključivanje i obrazovanja profesionalnih prevoditelja znakovnog jezika. Programi inkluzivnog obrazovanja mogu pripremiti nastavnike ili pomoćno osoblje za rad s učenicima različitih potreba, ali takvi programi sami po sebi ne stvaraju profesionalne prevoditelje. Etiopiji je stoga potreban

kurikulum koji će prevođenje znakovnog jezika jasno definirati kao zasebnu profesiju s vlastitim kompetencijama, etičkim načelima, tehnikama rada i načinima vrednovanja.

5.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Za kurikulum strukovnog obrazovanja projekta *SignUnity*, etiopski kontekst pokazuje potrebu za uspostavom temeljnog profesionalnog obrazovnog puta za prevoditelje znakovnog jezika. Takav kurikulum trebao bi započeti razvojem kompetencija u etiopskom znakovnom jeziku i razumijevanjem kulture gluhih osoba, ali se ne bi trebao zaustaviti na jezičnom znanju. Potrebno ga je proširiti na područja teorije prevođenja, konsekutivnog i simultanog prevođenja, prevođenja s govornog jezika na znakovni i obrnuto, profesionalne etike, razumijevanje uloge i zadaće prevoditelja, prevođenja u različitim kontekstima područja, te praktičnog rada uz mentorstvo.

Kurikulum bi trebao biti oblikovan tako da odgovara potrebama različitih skupina polaznika – kako osoba koje tek ulaze u područje prevođenja, tako i postojećih praktičara koji su svoje znanje stekli kroz neformalne ili informalne oblike učenja. Zbog toga bi posebno korisni bili moduli za nadogradnju postojećih kompetencija, priznavanje prethodnog učenja i mentorska podrška tijekom razvoja profesionalnih vještina. Program bi također trebao uključivati elemente zagovaranja i razumijevanja javnih politika, budući da razvoj održivih usluga prevođenja ne ovisi samo o obrazovanju prevoditelja, nego i o institucionalnom priznavanju profesije, stvaranju odgovarajućih mehanizama podrške i osiguravanju financiranja usluga.

5.7 Prioritetne preporuke za Etiopiju

Za Etiopiju je prvi prioritet jačanje povezanosti između prava na usluge prevođenja i njihove stvarne dostupnosti u svakodnevnom životu. To zahtijeva razvoj sustava koji se neće temeljiti samo na pojedinačnoj predanosti, neformalnim mrežama ili privremenim rješenjima, nego će omogućiti predvidiv pristup kvalificiranim prevoditeljima znakovnog jezika u ključnim područjima kao što su obrazovanje, zdravstvo, javne usluge, zapošljavanje, pravni kontekst i hitne situacije.

Drugi prioritet odnosi se na unapređenje pripreme prevoditelja kroz obrazovanje temeljeno na jasno definiranim kompetencijama. Kurikulum treba jasno razlikovati poznavanje znakovnog jezika od profesionalne kompetencije prevođenja. Stoga treba uključivati razvoj jezičnih

vještina, razumijevanje kulture Gluhih, tehnike prevođenja, etiku, pripremu za specifična područja rada, *online* prevođenje i praktičnu nastavu uz mentorstvo.

Treći prioritet jest razvoj mehanizama za osiguravanje kvalitete i profesionalne odgovornosti. Korisnicima usluga potrebno je omogućiti sigurne i dostupne načine davanja povratnih informacija i izražavanja zabrinutosti, dok prevoditeljima treba osigurati stručnu podršku kroz superviziju, mentorstvo i kontinuirano profesionalno usavršavanje. Održiv sustav usluga prevođenja mora istodobno štititi prava korisnika i podržavati razvoj stručnjaka kroz jasne standarde, očekivanja i mehanizme odgovornosti.

6. Gana

Gana predstavlja kontekst u kojem postoje važni temelji za razvoj usluga prevođenja znakovnog jezika, ali sustav još uvijek nije u potpunosti profesionalno i institucionalno razvijen. Zemlja ima vidljive inicijative u području obrazovanja znakovnog jezika, temelje politike inkluzivnog obrazovanja te mogućnosti osposobljavanja povezane s prevođenjem putem sveučilišnih i strukovnih programa. Međutim, za daljnji razvoj sustava potrebno je ojačati pravno priznavanje ganskog znakovnog jezika, uspostaviti nacionalni sustav certificiranja, razviti etičku regulaciju, mehanizme osiguravanja kvalitete te osigurati specijaliziranu pripremu prevoditelja za složene i visokorizične kontekste.

6.1 Nacionalni kontekst i status ganskog znakovnog jezika

Gana ima nekoliko važnih temelja za razvoj usluga prevođenja znakovnog jezika i poboljšanje pristupa gluhih i nagluhih osoba komunikaciji u različitim područjima života. Postoje formalne obrazovne inicijative, poput studijskog programa ganskog znakovnog jezika pri Sveučilištu za obrazovanje u Winnebi i stručnog programa ganskog znakovnog jezika pri Sveučilištu Cape Coast, koje pokazuju da mogućnosti obrazovanja u području znakovnog jezika već postoje. Osim toga, kurikulum sestrinstva uključuje kolegija ganskog znakovnog jezika koji su usmjereni na komunikaciju ganskim znakovnim jezikom s gluhim ili nagluhim pacijentom. Ovi primjeri pokazuju da se Gana ne suočava s potpunim nedostatkom obrazovanja u području znakovnog jezika, nego s potrebom za boljim povezivanjem postojećih inicijativa i njihovim daljnjim razvojem prema profesionalnom sustavu usluga prevođenja.

Na razini javnih politika, Ganska politika inkluzivnog obrazovanja pruža okvir za uključivanje osoba s invaliditetom te prepoznaje potrebu za podrškom učenicima s teškoćama u razvoju, uključujući učenike s oštećenjem sluha. Međutim, postojeći okvir ne uključuje izričito pravno priznavanje ganskog znakovnog jezika kao nacionalnog jezika niti uspostavlja sveobuhvatno međusektorsko pravo na profesionalne usluge prevođenja. Zbog toga postoji razlika između ciljeva inkluzivnog obrazovanja i šireg pristupa uslugama prevođenja koje su gluhim i nagluhim osobama potrebne u odrasloj dobi, uključujući područja poput zdravstva, pravnih usluga, zapošljavanja i javnog života.

Ganski slučaj važan je za projekt *SignUnity* jer pokazuje da razvoj obrazovnih programa sam po sebi nije dovoljan za stvaranje potpuno funkcionalnog profesionalnog sustava. Ključni izazov jest povezati postojeće obrazovne sadržaje, certificiranje prevoditelja, dostupnost

usluga u javnim područjima, etičke standarde i osiguravanje kvalitete u jedinstven i koordiniran nacionalni okvir.

6.2 Sudionici i izvori podataka

Ganska procjena temeljila se na kombinaciji nacionalnih anketnih i kvalitativnih podataka prikupljenih od korisnika usluga i prevoditelja znakovnog jezika, uz dodatno mapiranje obrazovnih programa i analizu usklađenosti postojećih politika. Nacionalni izvještaj o uslugama prepoznao je ponavljajuća pitanja povezana s pristupom prevođenju u obrazovanju, javnim uslugama, zdravstvu, pravnom kontekstu, zapošljavanju i području daljinskog prevođenja.

Ovakva kombinacija izvora omogućila je analizu odnosa između postojećih mogućnosti obrazovanja prevoditelja i stvarnih iskustava korisnika usluga u različitim životnim područjima. Posebna vrijednost ganskih podataka nalazi se u činjenici da istodobno prikazuju postojanje razvijenih obrazovnih inicijativa i trajne nedostatke u pružanju usluga. Time analiza ne razmatra samo pitanje postoje li programi obrazovanja u području znakovnog jezika, nego i jesu li oni dovoljno razvijeni da odgovore na različite situacije u kojima su prevoditelji potrebni.

Takav pristup omogućuje i procjenu u kojoj se mjeri postojeći politički okviri pretvaraju u stvarnu dostupnost i kvalitetu usluga prevođenja za gluhe i nagluhe korisnike.

6.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Prevoditelji znakovnog jezika u Gani u istraživanju su istaknuli da rade u različitim područjima, uključujući obrazovanje, događanja u zajednici, javne usluge, zdravstvo i druge kontekste. Međutim, uočeno je da je prevođenje u pravosuđu znatno manje zastupljeno u odnosu na druga područja rada. Prema njihovim iskustvima, usluge prevođenja razvijenije su u obrazovnim i javnim odnosno društvenim okruženjima nego u visokorizičnim i specijaliziranim područjima rada. Ograničena prisutnost prevođenja u pravosuđu ukazuje, prema mišljenju prevoditelja, na potrebu za dodatnim razvojem specijaliziranih kompetencija te uspostavom odgovarajućih profesionalnih standarda i zaštitnih mehanizama za područja u kojima pogreške mogu imati ozbiljne posljedice.

Prevoditelji su također naveli da velik broj njih ima određeni oblik formalnog obrazovanja, često kroz strukovne ili studijske programe. To su prepoznali kao važnu prednost u odnosu na kontekste u kojima se prevoditelji osposobljavaju isključivo kroz neformalne oblike učenja.

Istodobno su ukazali na postojeće nedostatke u području specijalizirane pripreme, *online* prevođenja, praktičnog vrednovanja kompetencija, licenciranja i kontinuiranog stručnog usavršavanja. Iako postojeći obrazovni programi omogućuju razvoj osnovnih jezičnih kompetencija ganskog znakovnog jezika i određenih vještina prevođenja, prevoditelji su istaknuli da ti programi još uvijek ne čine potpuno razvijen nacionalni profesionalni put. Prema njihovim iskustvima, nedostaju standardizirani ishodi učenja, sustav certificiranja i jasni mehanizmi profesionalnog razvoja koji bi podržali daljnju profesionalizaciju područja.

Kada je riječ o organizaciji i dostupnosti usluga prevođenja, prevoditelji su naglasili da usluge postoje u određenim kontekstima, ali njihova dostupnost nije jednaka u svim sektorima niti svim regijama. Istaknuli su važnost financiranja i odgovornosti institucija u osiguravanju dostupnosti usluga. Prema njihovim navodima, kada institucije prepoznaju potrebu za prevođenjem i planiraju sredstva za tu svrhu, pristup uslugama se poboljšava. Međutim, kada korisnici sami moraju organizirati i financirati usluge, pristup postaje neujednačen i ovisi o osobnim mogućnostima pojedinca.

Prevoditelji su također ukazali na važnost etičkih i profesionalnih pitanja koja oblikuju njihovu svakodnevnu praksu. Kao posebno važne izazove izdvojili su povjerljivost, nepristranost, granice profesionalne uloge i kvalitetu prijenosa poruke. Istaknuli su da su jasniji etički standardi posebno potrebni u zdravstvenom, pravnom i radnom kontekstu, gdje korisnici dijele osjetljive informacije i gdje pogreške mogu imati ozbiljne posljedice. Prema njihovim navodima, bez nacionalnog etičkog kodeksa povezanog sa sustavom certificiranja i mehanizmima za podnošenje pritužbi, etička praksa u velikoj mjeri ostaje ovisna o pojedinačnoj odgovornosti, iskustvu i profesionalnoj procjeni samih prevoditelja.

6.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika

Korisnici usluga prevođenja u Gani naveli su da prevoditelje najčešće trebaju u području obrazovanja, javnih usluga i zdravstva, uz dodatne potrebe u području zapošljavanja i pravnih usluga. Međutim, pristup uslugama nije potpuno pouzdan. Značajan broj korisnika izvijestio je da su prevoditelji dostupni samo ponekad ili da nisu dostupni kada su potrebni. To pokazuje da samo postojanje prevoditelja u sustavu ne znači automatski i osiguravanje pouzdanog pristupa za sve korisnike.

Korisnici su istaknuli različite izazove povezane s kvalitetom usluga, uključujući nejasno ili netočno prevođenje, nedostatak znanja specifičnog za određeno područje, nedosljednost usluga, troškove te zabrinutost oko zaštite privatnosti. Zdravstvo se posebno istaknulo kao osjetljivo područje jer neki korisnici nisu osjećali ugodu uključivati prevoditelje u privatne medicinske razgovore, iako su istodobno prepoznavali da pisana komunikacija ili osnovna razina znanja nisu dovoljne za potpun pristup informacijama i uslugama. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za razvojem specijaliziranih medicinskih prevoditelja te jasnih mehanizama kojima bi se osigurala povjerljivost i profesionalna zaštita korisnika. Pravni kontekst također se pokazao kao područje izazova. Korisnici su izrazili zabrinutost da prevoditelji možda nemaju dovoljno znanja pravne terminologije ili da određeni pojmovi nisu dovoljno precizno preneseni. U pravnim situacijama čak i manji nedostaci u razumijevanju mogu utjecati na ostvarivanje prava i konačne ishode postupaka. To dodatno potvrđuje potrebu za specijaliziranim modulima pravnog prevođenja i sustavom kojim bi se prevoditelji povezivali s određenim zadatcima na temelju svojih kompetencija.

Korisnici su također naglasili potrebu za bolje obrazovanim prevoditeljima, većom dostupnošću usluga u različitim sektorima i boljim povezivanjem kompetencija prevoditelja sa specifičnim područjima rada. Ova potreba ne odnosi se samo na povećanje broja prevoditelja, nego na osiguravanje odgovarajućeg prevoditelja za određeni kontekst i zahtjeve situacije. Stoga ganski nalazi snažno podupiru razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja koji će biti temeljen na kompetencijama i usmjeren na specifična područja profesionalnog rada.

6.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Glavni izazovi u Gani odnose se na nekoliko međusobno povezanih područja: pravno priznavanje na nacionalnoj razini, profesionalno certificiranje, specijalizirano obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika, etičke standarde, osiguravanje kvalitete, financijsku dostupnost usluga i dostupnost prevođenja u različitim sektorima.

Iako Gana ima važne temelje u području obrazovanja znakovnog jezika i pripreme prevoditelja, postojeći programi još uvijek trebaju biti povezani u jasniji i koherentniji profesionalni sustav. Bez takvog povezivanja obrazovni programi mogu stvarati osobe sa završenim obrazovanjem, no bez pravnih kompetencija te jasno definiranih standarda koji određuju tko je osposobljen za pružanje usluga prevođenja u različitim područjima, uključujući zdravstvo, pravosuđe,

obrazovanje, medije i javne usluge. Drugi važan izazov odnosi se na odnos između politike inkluzivnog obrazovanja i šireg pristupa uslugama prevođenja tijekom života. Iako je inkluzivno obrazovanje važan temelj podrške gluhim i nagluhim osobama, njihove komunikacijske potrebe ne završavaju obrazovanjem. Potreba za uslugama prevođenja postoji i u odrasloj dobi, u područjima kao što su zdravstvo, pravosuđe, zapošljavanje, javna uprava i sudjelovanje u zajednici. Zbog toga, Gani je potreban sustav usluga koji nadilazi obrazovni kontekst i omogućuje kontinuiran pristup prevođenju u različitim životnim situacijama.

6.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Za kurikulum strukovnog obrazovanja projekta *SignUnity*, ganski primjer pokazuje važnost nadogradnje na postojeće sveučilišne inicijative, uz istodobno jačanje standardizacije i profesionalnih zahtjeva. Budući kurikulum trebao bi uključivati lingvistiku ganskog znakovnog jezika, kulturu gluhih osoba, teoriju i tehnike prevođenja, profesionalnu etiku, praktičnu nastavu, prevođenje u zdravstvu, pravosuđu i obrazovanju, kontekste zapošljavanja, *online* prevođenje te vrednovanje kompetencija temeljeno na portfoliju. Ganski kontekst također pokazuje potrebu za snažnijim povezivanjem obrazovanja i profesionalnog priznavanja. Program strukovnog obrazovanja ne bi trebao završavati samo završetkom programa, nego bi se trebao povezati s procjenom stečenih kompetencija, certificiranjem, kontinuiranim stručnim usavršavanjem i etičkom odgovornošću. Takav bi pristup omogućio jasnije razlikovanje profesionalno osposobljenih prevoditelja znakovnog jezika od osoba koje posjeduju samo osnovno znanje ganskog znakovnog jezika, čime bi se dodatno unaprijedila kvaliteta i pouzdanost usluga prevođenja.

6.7 Prioritetne preporuke za Ganu

Za Ganu je prvi prioritet jačanje povezanosti između prava na usluge prevođenja i njihove stvarne dostupnosti u svakodnevnom životu. To zahtijeva razvoj sustava koji se neće temeljiti samo na pojedinačnoj dobroj volji, neformalnim mrežama ili privremenim dogovorima, nego će omogućiti predvidiv pristup kvalificiranim prevoditeljima znakovnog jezika u ključnim područjima kao što su obrazovanje, zdravstvo, javne usluge, zapošljavanje, pravni kontekst i hitne situacije.

Drugi prioritet odnosi se na unapređenje pripreme prevoditelja kroz obrazovanje temeljeno na jasno definiranim kompetencijama. Kurikulum treba jasno razlikovati poznavanje znakovnog jezika od profesionalne kompetencije prevođenja. Stoga treba uključivati razvoj jezičnih vještina, razumijevanje kulture Gluhih, tehnike prevođenja, profesionalnu etiku, pripremu za specifična područja rada, *online* prevođenje i praktičan rad uz mentorstvo.

Treći prioritet jest razvoj učinkovitih mehanizama za osiguravanje kvalitete i profesionalne odgovornosti. Korisnicima usluga potrebno je omogućiti sigurne i dostupne načine davanja povratnih informacija i izražavanja zabrinutosti, dok prevoditeljima treba osigurati podršku kroz superviziju, mentorstvo i kontinuirano stručno usavršavanje. Održiv sustav usluga prevođenja mora istodobno štititi prava korisnika i podržavati profesionalni razvoj prevoditelja kroz jasna očekivanja, standarde kvalitete i mehanizme odgovornosti.

7. Kenija

Kenija predstavlja dinamičan, ali još uvijek neujednačeno standardiziran sustav usluga prevođenja znakovnog jezika. Zemlja ima snažan pravni temelj kroz ustavno priznavanje kenijskog znakovnog jezika, razvijene mogućnosti za usvajanje kenijskog znakovnog jezika te nekoliko obrazovnih mogućnosti povezanih s jezikom i prevođenjem. Međutim, unatoč tim pozitivnim pomacima, sustav još uvijek nije u potpunosti povezan u jasnu profesionalnu strukturu koja bi omogućila prijelaz od učenja kenijskog znakovnog jezika do certificirane profesionalne prakse prevoditelja znakovnog jezika. Dostupnost i kvaliteta usluga i dalje ovise o različitim institucionalnim, obrazovnim i organizacijskim čimbenicima.

7.1 Nacionalni kontekst i status kenijskog znakovnog jezika

Kenija predstavlja jedan od najznačajnijih slučajeva u ovom izvještaju zbog snažnog pravnog temelja za priznavanje znakovnog jezika. Kenijski znakovni jezik priznat je Ustavom, a država ima obvezu poticati njegov razvoj i uporabu. Ovo predstavlja važnu osnovu za razvoj sustava koji se temelji na pravima gluhih i nagluhih osoba. Međutim, nalazi iz Kenije pokazuju da se ustavno priznavanje još uvijek nije u potpunosti pretvorilo u dosljedno dostupne, financirane i kvalitetom osigurane usluge prevođenja u svim područjima života.

U Keniji postoje različite mogućnosti učenja kenijskog znakovnog jezika i obrazovanja povezanog s prevođenjem. One uključuju programe povezane s KICD-om, osposobljavanje putem KISE-a, kratke sveučilišne tečajeve, programe povezane sa Sveučilištem u Nairobiju i KSLRP-om, privatne pružatelje obrazovanja poput *Pioneer Institute of Sign Language* te diplomsku razinu obrazovanja iz prevođenja kenijskog znakovnog jezika na Sveučilištu *St. Paul*. Ova raznolikost predstavlja važnu prednost jer pokazuje da u zemlji postoje temelji za razvoj profesionalnog sustava prevođenja. Međutim, analiza postojećih programa pokazuje da su mnogi od njih prvenstveno usmjereni na učenje i korištenje kenijskog znakovnog jezika u komunikaciji, a manje na razvoj svih kompetencija potrebnih za profesionalno prevođenje. Ključni nedostatak stoga nije potpuni nedostatak obrazovnih mogućnosti, već nedostatak standardiziranog nacionalnog puta koji bi jasno povezao učenje jezika, razvoj kompetencija prevođenja, certificiranje i daljnji profesionalni razvoj.

Kenijski slučaj također pokazuje snažnu povezanost između potreba korisnika i razvoja profesionalnog identiteta prevoditelja znakovnog jezika. Prevoditelji djeluju u različitim područjima, uključujući događanja u zajednici, javne usluge, obrazovanje, medije, zapošljavanje i konferencije. Međutim, pravni, zdravstveni i hitni konteksti i dalje predstavljaju posebno

zahtjevna područja. I korisnici usluga i prevoditelji ističu da poznavanje znakovnog jezika samo po sebi nije dovoljno za profesionalno prevođenje. Razlika između jezične kompetencije i profesionalne kompetencije prevođenja jedno je od ključnih pitanja za daljnji razvoj sustava u Keniji.

7.2 Sudionici i izvori podataka

Kenijska procjena temeljila se na više izvora podataka, uključujući povratne informacije iz ankete gluhih i nagluhih korisnika usluga, anketne odgovore prevoditelja znakovnog jezika te fokusne skupine provedene s obje skupine sudionika. Fokusna skupina gluhih i nagluhih korisnika usluga uključivala je 10 sudionika, dok je fokusna skupina prevoditelja znakovnog jezika također uključivala 10 sudionika. Anketa prevoditelja uključivala je 18 odgovora, dok su odgovori korisnika u anketi pružili vrijedne kvalitativne podatke o izazovima u pristupu uslugama, iskustvima s kvalitetom prevođenja i potrebnim poboljšanjima.

Vrijednost kenijske metodologije posebno se očituje u detaljnim kvalitativnim podacima koji ne prikazuju samo jesu li usluge dostupne, već i kako se one organiziraju i doživljavaju u praksi. Sudionici su govorili o načinu rezerviranja usluga, financiranju, razumijevanju uloge prevoditelja od strane institucija, poštivanju autonomije korisnika te razlikama u kompetencijama prevoditelja ovisno o području rada.

Fokusna skupina prevoditelja znakovnog jezika dodatno je pružila vrijedne informacije o obrazovnim putovima, praktičnoj pripremi, organizaciji usluga, etičkim pitanjima, emocionalnom opterećenju rada i radnim uvjetima. Ovi nalazi omogućuju bolje razumijevanje izazova s kojima se sustav prevođenja u Keniji suočava te ukazuju na područja u kojima je potrebno dodatno razvijati obrazovne mogućnosti, profesionalne standarde i mehanizme osiguravanja kvalitete.

7.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Prevoditelji znakovnog jezika u Keniji opisali su svoju profesiju kao područje u kojem postoji rastuća potreba za uslugama, ali još uvijek nedovoljno razvijena i ujednačena profesionalna struktura. Mnogi sudionici rade kao samostalni prevoditelji, a njihova praksa uključuje prevođenje u zajednici, na konferencijama, radionicama, osposobljavanjima, u javnim uslugama, zdravstvu, obrazovanju i medijima. Ovakva raznolikost područja rada pokazuje da

postoji široka potreba za uslugama prevođenja, ali istodobno ukazuje na to da se organizacija rada često temelji na osobnim kontaktima, preporukama i stalnim korisnicima, a manje na formaliziranom nacionalnom sustavu rezervacije i organizacije usluga.

Putovi obrazovanja i osposobljavanja prevoditelja znakovnog jezika bili su različiti. Sudionici su navodili da su u ovo područje ulazili kroz formalne obrazovne programe, crkvene tečajeve znakovnog jezika, KSLRP, KISE, iskustvo u zajednici gluhih osoba, obiteljsko iskustvo, rad s organizacijama gluhih osoba te kroz praktičan rad. Ova raznolikost pokazuje da se profesija razvijala kroz različite obrazovne i životne putove, ali istodobno dovodi do neujednačene razine kompetencija među prevoditeljima. Nekoliko sudionika istaknulo je da su postojeći programi često bili više usmjereni na usvajanje kenijskog znakovnog jezika nego na razvoj profesionalnih kompetencija prevođenja. Posebno su istaknuti nedostatci u području tehnike i vrste prevođenja, etike i praktičnog iskustva.

Podatci iz ankete prevoditelja pokazuju da se radi o relativno mladoj skupini, s velikim udjelom prevoditelja u dobi od 20 do 30 godina. Većina sudionika navela je strukovno obrazovanje ili diplomu kao najvišu razinu obrazovanja povezanu s prevođenjem. Veći broj prevoditelja radi samostalno, a najčešća područja rada uključuju događanja u zajednici, javne usluge, obrazovanje, zapošljavanje i medije. Za razliku od tih područja, pravno i sudsko prevođenje znatno je manje zastupljeno. Ovaj nalaz povezuje se s rezultatima fokusne skupine u kojoj su prevoditelji istaknuli da se prevođenje u pravosuđu smatra posebno zahtjevnim područjem zbog mogućih posljedica netočnog prijenosa informacija.

Prevoditelji su istaknuli da usluge prevođenja nisu uvijek dostupne kada su potrebne. Kao glavne prepreke naveli su nedovoljnu koordinaciju i nejasne sustave rezervacije, nedostatak financiranja, geografska ograničenja i nedostatak prevoditelja. Posebno je značajno da se kao jedan od glavnih problema ne ističe samo broj prevoditelja, nego način na koji su usluge organizirane, financirane i dostupne korisnicima. To pokazuje da pitanje pristupa uslugama u Keniji nije povezano samo s povećanjem broja stručnjaka, već i s razvojem učinkovitijeg sustava organizacije usluga.

Kvalitetu usluga prevoditelji su uglavnom procijenili kao zadovoljavajuću, ali su istaknuli nekoliko čimbenika koji izravno utječu na kvalitetu prevođenja. Posebno su naglasili nedovoljno razumijevanje uloge prevoditelja te neodgovarajuće radne uvjete. Ovi nalazi potvrđuju širi obrazac vidljiv i u drugim zemljama: kvaliteta usluge ne ovisi samo o sposobnostima pojedinog prevoditelja, nego i o uvjetima u kojima se prevođenje odvija. Ako institucije kasno organiziraju

uslugu, ne osiguraju materijale za pripremu, očekuju da jedan prevoditelj radi prekovremeno bez odgovarajuće podrške, ne osiguraju odgovarajuće radne uvjete ili se obraćaju prevoditelju umjesto gluhoj osobi, kvaliteta i etičnost procesa mogu biti ugrožene.

Etička pitanja koja su prevoditelji navodili odnosila su se na granice profesionalne uloge, pritisak institucija ili korisnika, nepristranost, povjerljivost i moguće sukobe interesa. Sudionici su opisali situacije u kojima ih institucije traže da ne prenesu određene informacije, očekuju da odgovaraju u ime gluhih osoba ili ih uključuju kao sudionike razgovora umjesto kao prevoditelje. Fokusna skupina također je istaknula važnost mentalnog zdravlja kao područja koje nije dovoljno zastupljeno u obrazovanju prevoditelja. Prevoditelji mogu raditi u emocionalno zahtjevnim područjima poput zdravstva, pravosuđa ili policijskih postupaka, bez odgovarajuće pripreme za suočavanje s emocionalnim opterećenjem i tehnikama samoregulacije.

Online prevođenje neznatno je prisutno, ali njegova primjena nije bila jednako razvijena među svim prevoditeljima. Sudionici su istaknuli da *online* rad može smanjiti potrebu za putovanjem i omogućiti bolju pripremu kada je usluga unaprijed dogovorena. Međutim, kvaliteta takvog načina rada ovisi o stabilnosti internetske veze, položaju kamere, rasvjeti, veličini ekrana i umorom. Dok neki prevoditelji nisu imali iskustva s *online* prevođenjem, drugi su razvili vlastite načine prilagodbe. Ovi nalazi pokazuju da digitalne kompetencije nisu jednako razvijene među prevoditeljima te da bi *online* prevođenje trebalo biti sustavno uključeno u obrazovanje i profesionalne standarde.

7.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika

Gluhi i nagluhi korisnici usluga u Keniji naveli su da su usluge prevođenja najčešće dostupne na konferencijama, osposobljavanjima, u medijima, tijekom javnih događanja i u nekim obrazovnim okruženjima. To su uglavnom situacije u kojima organizacije unaprijed planiraju i financiraju usluge prevođenja. Međutim, pristup je znatno ograničeniji u zdravstvu, pravnom sustavu, zapošljavanju, hitnim situacijama i visokom obrazovanju. Ova razlika pokazuje da dostupnost usluga u velikoj mjeri ovisi o kontekstu. Kada postoji institucionalna organizacija i osigurano financiranje, pristup je lakši, dok u osobnim, hitnim i osjetljivim situacijama, tada pristup postaje znatno otežan.

Korisnici su naglasili da sama dostupnost prevoditelja nije dovoljna. Potrebni su im prevoditelji koji dobro poznaju kenijski znakovni jezik, koji su točni, profesionalni, neutralni, povjerljivi, kulturno osjetljivi i sposobni jasno prenositi informacije. Među glavnim zabrinutostima vezanim uz kvalitetu prevođenja naveli su previše sažimanja informacija, nedovoljnu pripremu, nedostatno poznavanje teme, loše tehnike prevođenja, prevoditelje koji preuzimaju komunikaciju te one koji ne poštuju autonomiju gluhih osoba. Ovaj nalaz pokazuje da komunikacija putem usluge može postati obeshrabrujuća kada institucije ne razumiju stvarnu ulogu prevoditelja.

Zdravstvo je korisnicima predstavljalo jedno od najzahtjevnijih područja. Opisali su poteškoće u objašnjavanju simptoma, razumijevanju dijagnoza i liječenja te očuvanju privatnosti. Neki korisnici naveli su da preferiraju pisanu komunikaciju jer im nije ugodno uključivati prevoditelja u osjetljive zdravstvene razgovore, ali su istodobno istaknuli da pisana komunikacija nije uvijek dovoljna za potpuno razumijevanje. Ovi nalazi ukazuju na potrebu za učenjem o prijevodnim tehnikama u specijaliziranim kontekstima, jasnim mehanizmima zaštite povjerljivosti i većom osviještenošću zdravstvenih djelatnika o komunikacijskim potrebama gluhih osoba. Pravni i sudski kontekst također je prepoznat kao posebno izazovan. Korisnici su istaknuli da je pravna terminologija složena te da pogrešno prevođenje može imati ozbiljne posljedice. Neki su naveli da sudovi ili institucije ponekad angažiraju vlastite prevoditelje, ali da gluha osoba možda nije sigurna u njihovu kompetentnost ili način komunikacije. Ovo otvara pitanja kvalitete usluge i prava korisnika na izbor odgovarajuće podrške. Gluhe osobe ne bi trebale biti prisiljene prihvatiti prevoditelja čije kompetencije ili komunikacijski stil ne odgovaraju njihovim potrebama. Područja zapošljavanja i obrazovanja također predstavljaju izazove u pristupu uslugama. Korisnici su opisali situacije u kojima su bili jedine gluhe osobe na sastancima bez osiguranog prevoditelja, prepreke tijekom razgovora za posao te poteškoće u visokom obrazovanju kada prevoditelji nisu dostupni ili nemaju dovoljno kompetencija za ovaj oblik rada. Ovi nalazi potvrđuju da usluge prevođenja nisu samo pitanje lakše komunikacije, nego važan uvjet za ostvarivanje jednakih mogućnosti.

Online prevođenje korisnici su promatrali s određenim oprezom. Većina je preferirala prevođenje uživo. *Online* prevođenje smatraju mogućim rješenjem kada je prevoditelj kvalificiran i kada postoji stabilna internetska veza, ali su istaknuli probleme poput zamrzavanja slike, malih zaslona mobilnih uređaja, loše vidljivosti, poteškoća u komunikaciji te zabrinutosti

oko privatnosti. Ovi nalazi potvrđuju potrebu za jasnim standardima *online* prevođenja i smjernicama koje bi osigurale njegovu kvalitetnu i primjereno korištenje.

7.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Glavni izazovi u Keniji odnose se na koordinaciju usluga, financiranje, standardizaciju, certificiranje, razvoj specijaliziranih kompetencija za pojedina područja, etičke standarde i profesionalnu podršku prevoditeljima znakovnog jezika. Iako Kenija ima snažan pravni temelj kroz priznavanje kenijskog znakovnog jezika i brojne obrazovne inicijative povezane s učenjem jezika, postojeći sustav još uvijek nije u potpunosti pretvoren u usklađen nacionalni okvir usluga prevođenja znakovnog jezika. Dostupnost usluga i dalje u velikoj mjeri ovisi o osobnim kontaktima, spremnosti pojedinih organizacija da osiguraju uslugu te financijskim mogućnostima korisnika ili institucija.

Posebno važan nedostatak predstavlja nepostojanje središnjeg ili široko korištenog sustava za rezervaciju usluga prevođenja. I korisnici usluga i prevoditelji znakovnog jezika istaknuli su da se pristup uslugama često temelji na osobnim kontaktima, izravnim zahtjevima, povezivanju putem organizacija ili preporukama. Takav način organizacije može biti učinkovit u situacijama poput konferencija ili unaprijed planiranih događanja, ali nije dovoljan za područja u kojima je potreban brz i pouzdan pristup usluzi, poput zdravstva, pravnog okruženja ili hitnih situacija. Sustav koji se temelji na pravima korisnika zahtijeva predvidljivije, dostupnije i bolje organizirane mehanizme pružanja usluga.

7.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja projekta *SignUnity*, primjer Kenije jasno pokazuje važnost razlikovanja usvajanja kenijskog znakovnog jezika od profesionalnog obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika. Iako kurikulum treba uključivati visoku razinu jezične kompetencije u kenijskom znakovnom jeziku, potrebno je obuhvatiti i druge ključne kompetencije povezane s profesionalnim prevođenjem, uključujući obradu informacija, pamćenje, preformulaciju poruke, tehnike i vrste prevođenja, etičko postupanje i donošenje odluka, razumijevanje profesionalnih granica, pripremu za rad, timsko prevođenje, specijalizaciju za pojedina područja i *online* prevođenje.

Kenijski slučaj također ukazuje na važnost mentorstva i vođene praktične primjene znanja. Mnogi su prevoditelji znakovnog jezika istaknuli da su svoje kompetencije razvijali kroz praktično iskustvo, izloženost zajednici gluhih osoba i interakciju s korisnicima. Iako je takvo iskustvo važno, potrebno ga je povezati sa strukturiranim procesima učenja koji uključuju mentorstvo, refleksivne dnevnike, promatranu praksu i povratne informacije gluhih i nagluhih korisnika usluga. Kurikulum bi također trebao uključivati sadržaje povezane s emocionalnom otpornosti, podrškom nakon zahtjevnih situacija i samoregulaciji, budući da prevoditelji znakovnog jezika često rade u emocionalno zahtjevnim kontekstima.

7.7 Prioritetne preporuke za Keniju

Za Keniju je prvi prioritet jačanje povezanosti između prava na usluge prevođenja i njihove stvarne dostupnosti u praksi. To zahtijeva razvoj sustava koji se ne temelji samo na individualnoj predanosti, neformalnim mrežama ili povremenim dogovorima, nego omogućuje predvidljiv pristup kvalificiranim prevoditeljima znakovnog jezika u obrazovanju, zdravstvu, javnim uslugama, zapošljavanju, pravnom okruženju i hitnim situacijama.

Drugi prioritet odnosi se na unapređenje pripreme prevoditelja znakovnog jezika kroz obrazovanje temeljeno na kompetencijama. Kurikulum treba jasno razlikovati poznavanje znakovnog jezika od profesionalne kompetencije prevođenja. Trebao bi uključivati razvoj jezičnih vještina, razumijevanje kulture Gluhih, tehnike i vrste prevođenja, profesionalnu etiku, pripremu za specifična područja rada, *online* prevođenje i vođenu praktičnu primjenu znanja.

Treći prioritet jest razvoj mehanizama osiguravanja kvalitete i profesionalne odgovornosti. Korisnicima usluga potrebno je omogućiti sigurne i dostupne načine davanja povratnih informacija i izražavanja zabrinutosti, dok prevoditeljima znakovnog jezika treba osigurati superviziju, mentorstvo i mogućnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja. Održiv sustav prevođenja štiti i korisnike usluga i stručnjake kroz jasno definirana, provediva i zajednički prihvaćena očekivanja.

8. Estonija

Estonija predstavlja kontekst u kojem su usluge prevođenja znakovnog jezika podržane relativno snažnim pravnim priznavanjem i razvijenim profesionalnim okvirima, ali istodobno ograničene malim i osjetljivim brojem dostupnih stručnjaka. Estonski znakovni jezik službeno je priznat, a nacionalni profesionalni standard i usluga online prevođenja pružaju važan institucionalni temelj za ostvarivanje jezičnih prava i profesionalizaciju područja. Međutim, nedostatak jasno definiranog, povezanog i aktivnog obrazovnog puta za nove prevoditelje znakovnog jezika dovodi do trajnog manjka osposobljenih stručnjaka. Postojeći sustavi obrazovanja, certificiranja i profesionalnog povezivanja ostaju fragmentirani te ne čine potpuno povezan sustav obrazovanja i profesionalnog razvoja prevoditelja znakovnog jezika. Zbog toga se pružanje usluga često oslanja na malu skupinu iskusnih stručnjaka i postojeće osobne mreže, što omogućuje funkcioniranje sustava, ali ga istodobno čini osjetljivim u pogledu dostupnosti usluga i njegove dugoročne održivosti.

8.1 Nacionalni kontekst i status estonskog znakovnog jezika

Estonija predstavlja poseban slučaj u usporedbi s drugim zemljama jer snažni pravni i profesionalni temelji postoje paralelno s ograničenim brojem stručnjaka koji pružaju usluge prevođenja. Estonski znakovni jezik priznat je kao samostalan jezik prema estonskom *Zakonu o jeziku*. Time Estonija ima snažniju formalnu osnovu u odnosu na zemlje u kojima je priznavanje znakovnog jezika djelomično ili neizravno uređeno. Takav pravni okvir pruža temelj za ostvarivanje jezičnih prava, pristup javnim uslugama i daljnju profesionalizaciju područja prevođenja znakovnog jezika. Estonsko zakonodavstvo također omogućuje uporabu estonskog znakovnog jezika i drugih oblika komunikacije u obrazovanju gluhih učenika, čime se stvaraju uvjeti za razvoj dvojezičnih i inkluzivnih obrazovnih pristupa. Profesionalizaciju područja dodatno podupire nacionalni sustav kvalifikacija. Profesionalni standard definira kompetencije i zahtjeve za prevoditelje znakovnog jezika te predstavlja važnu referentnu osnovu za profesionalno priznavanje. Estonija također osigurava besplatnu nacionalnu uslugu *online* prevođenja i ima razvijenu kulturu digitalnih javnih usluga, što može dodatno olakšati pristup uslugama u situacijama kada nije moguće organizirati prevođenje uživo.

Unatoč ovim prednostima, formalno priznavanje i profesionalni standardi ne osiguravaju automatski jednak i stabilan pristup uslugama. Najvažniji strukturni izazov predstavlja nedostatak jasno vidljivog, aktivnog i sveobuhvatnog obrazovnog puta za nove prevoditelje estonskog znakovnog jezika. Nekadašnji program obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika na Sveučilištu u Tartuu više nije vidljiv aktivan, dok postojeći elementi (jezični tečajevi, istraživački program Sveučilišta u Tallinnu, sustav profesionalnog certificiranja i Estonsko

udruženje prevoditelja znakovnog jezika) ne čine jedinstven i povezan sustav obrazovanja i profesionalnog napredovanja. Posljedica toga je trajni nedostatak prevoditelja znakovnog jezika u maloj zajednici gluhih osoba i korisnika znakovnog jezika. Dostupnost usluga često ovisi o ograničenom broju stručnjaka koje korisnici i institucije već poznaju. Takva organizacija omogućuje fleksibilnost i oslanjanje na profesionalne odnose, ali istodobno povećava ranjivost sustava u pogledu dostupnosti usluga, profesionalne neutralnosti, povjerljivosti i dugoročne održivosti.

8.2 Sudionici i izvori podataka

Estonska procjena temeljila se na kombinaciji anketnih podataka, kvalitativnih dokaza te pregleda nacionalnih politika i obrazovnih mogućnosti. Anketni dio uključivao je odgovore 19 gluhih i nagluhih korisnika usluga i 7 prevoditelja znakovnog jezika, dok je kvalitativni dio obuhvatio polustrukturirane intervjue i fokusne skupine s 10 korisnika usluga i 3 prevoditelja znakovnog jezika.

Kako bi se osigurala veća pristupačnost istraživanja, *Learning Library* pripremio je popratne videozapise za gluhe i nagluhe sudionike. Videozapisi su predstavljali sadržaj ankete u vizualnom obliku i time smanjili moguće komunikacijske prepreke u zajednici u kojoj pisani upitnici mogu biti manje pristupačni. S obzirom na relativno malu zajednicu gluhih osoba i ograničen broj prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji, rezultate treba promatrati kao nacionalno usmjeren pregled, a ne kao statistički reprezentativno istraživanje. Ipak, sudionici iz skupine prevoditelja predstavljali su različite profesionalne i osobne profile, uključujući gluhe prevoditelje znakovnog jezika i vrlo iskusne stručnjake koji rade u području medija, zajednice, zdravstva i obrazovanja. Dobiveni nalazi analizirani su zajedno s pregledom politika i obrazovnih mogućnosti, pri čemu pokazuju visoku razinu podudarnosti, posebno u odnosu na nedostatak prevoditelja znakovnog jezika, neujednačenu dostupnost usluga i potrebu za jasnijim i povezanijim obrazovnim putevima za nove stručnjake.

8.3 Perspektiva prevoditelja znakovnog jezika

Prevoditelji znakovnog jezika u Estoniji izvijestili su da rade u različitim područjima, pri čemu je posebno izražena njihova uključenost u medijska i društvena događanja, zdravstvo i obrazovanje, dok je rad u javnoj upravi, zapošljavanju te pravnom i sudskom kontekstu rjeđe

zastupljen. Posebna značajka estonskog konteksta jest izražena uloga prevoditelja znakovnog jezika u području medija i kulture. Njihov rad nije ograničen samo na pojedinačne situacije prevođenja, već uključuje i omogućavanje pristupa javnim informacijama te sudjelovanje zajednice gluhih osoba. To dodatno proširuje raspon kompetencija koje se očekuju od prevoditelja znakovnog jezika. U malom sustavu, od jednog se prevoditelja znakovnog jezika često očekuje sposobnost rada u različitim kontekstima – od školskih sastanaka i zdravstvenih pregleda do kulturnih događanja i online informativnih sadržaja. Takva širina zahtjeva dodatno naglašava potrebu za obrazovanjem koje ne obuhvaća samo jezičnu kompetenciju, nego i razvoj specijaliziranih znanja i vještina za različita područja rada.

Prevoditelji znakovnog jezika koji su sudjelovali u istraživanju opisali su relativno razvijene prakse pripreme za rad, uključujući pojašnjavanje konteksta i svrhe zadatka, pregled dostupnih informacija, pripremu stručne terminologije i prethodnu komunikaciju s korisnicima. Međutim, profesionalni razvoj prevoditelja znakovnog jezika u Estoniji i dalje je fragmentiran. Kompetencije se razvijaju kroz kombinaciju formalnog obrazovanja, profesionalnih kvalifikacija, neformalnog učenja i praktičnog iskustva, pri čemu je većina ispitanika svoju početnu pripremu ocijenila nedovoljnom. Kao ključne nedostatke prevoditelji znakovnog jezika istaknuli su nepostojanje jedinstvenog kurikuluma ili aktivnog programa obrazovanja, nedovoljnu pripremu za različite tehnike prevođenja i specifične kontekste rada, nedostatak praktične nastave i mentorstva, nedovoljnu pripremu za *online* prevođenje te nedostatak specijalizirane terminologije.

Etički izazovi predstavljaju redoviti dio profesionalne prakse. Najčešće se odnose na razumijevanje granica profesionalne uloge, odnosno situacije u kojima se od prevoditelja očekuje da preuzmu odgovornosti koje nadilaze samu uslugu prevođenja. Posebno osjetljivo pitanje predstavlja povjerljivost, osobito u maloj zajednici u kojoj se prevoditelji, korisnici i njihove obitelji često međusobno poznaju. Izazovi se odnose i na očuvanje neutralnosti te moguće sukobe interesa.

Prevoditelji znakovnog jezika u velikoj se mjeri oslanjaju na razmjenu iskustava s kolegama i, kada je dostupna, te na superviziju. Međutim, formalna etička podrška još uvijek nije sustavno razvijena. *Online* prevođenje procijenjeno je kao korisna mogućnost kada tehnički uvjeti omogućuju kvalitetnu provedbu, ali istaknuta su ograničenja povezana s pouzdanošću tehnologije, kraćim vremenom pripreme i pitanjima povjerljivosti. Jedan je sudionik posebno istaknuo dodatno mentalno opterećenje povezano s nesigurnošću u korištenju tehnologije.

Općenito, prevoditelji znakovnog jezika procijenili su kvalitetu usluga pozitivno kada su dostupni odgovarajući stručnjaci i kada postoji mogućnost kvalitetne pripreme. Međutim, istaknuli su da je sam sustav još uvijek osjetljiv jer se u velikoj mjeri temelji na iskustvu i predanosti pojedinaca, dok su strukturni mehanizmi razvoja i podrške još uvijek nedovoljno razvijeni.

8.4 Perspektiva gluhih i nagluhih korisnika

Gluhi i nagluhi korisnici usluga u Estoniji istaknuli su potrebu za prevođenjem znakovnog jezika u različitim područjima života, pri čemu su najčešće navodili zdravstvo, javnu upravu i javne usluge, socijalne usluge, obrazovanje, zapošljavanje i kulturno sudjelovanje. Za korisnike usluga prevođenje nije dodatna podrška, nego osnovni preduvjet za ravnopravno ostvarivanje prava, pristup uslugama, sudjelovanje u radu i uključivanje u život zajednice.

Zahtjevi za uslugu prevođenja najčešće se podnose putem organizacija ili koordinatora, kroz sustave javnih usluga ili, posebno u manjim zajednicama, izravnim kontaktiranjem prevoditelja znakovnog jezika. Iako takav način može biti praktičan, istodobno povećava ovisnost o osobnim kontaktima i postojećim mrežama.

Najvažnija poruka koju su korisnici istaknuli odnosi se na dostupnost usluga, a manje na samu kvalitetu rada prevoditelja znakovnog jezika. Iako je većina korisnika procijenila da su usluge barem često dostupne, značajan broj sudionika naveo je da su usluge dostupne samo povremeno ili rijetko. Kao glavne prepreke naveli su nedostatak prevoditelja, potrebu za dugoročnim planiranjem zahtjeva i nedovoljno jasne informacije o načinu ostvarivanja podrške. Potreba za ranom rezervacijom može biti prihvatljiva u unaprijed planiranim situacijama, ali predstavlja ozbiljan problem u hitnim zdravstvenim situacijama, administrativnim rokovima i drugim nepredviđenim okolnostima. S druge strane, procjene korisnika o samim prevoditeljima znakovnog jezika bile su uglavnom pozitivne. Većina korisnika navela je da se prema njima postupa s poštovanjem, da dobivaju jasne i razumljive informacije te da prevoditeljima mogu povjeriti osjetljive informacije. Mnogi su također istaknuli da se prevoditelji dobro prilagođavaju njihovim individualnim komunikacijskim potrebama.

Nalazi iz perspektive korisnika stoga se podudaraju s nalazima prevoditelja znakovnog jezika: Estonija ima kompetentne i pouzdane stručnjake, ali njihov je broj ograničen, a dostupnost usluga i dalje nije dovoljno ujednačena.

8.5 Ključni izazovi i područja za unapređenje

Središnji izazov u Estoniji predstavlja jaz između snažnog pravnog priznavanja estonskog znakovnog jezika i njegove svakodnevne provedbe kroz dostupne i kvalitetne usluge prevođenja. Iako su priznavanje jezika i nacionalni strukovni standard važni temelji profesionalizacije područja, oni još nisu rezultirali zajamčenom dostupnošću usluga u svim sektorima i regijama. Najznačajniji nedostatak pritom nije organizacijske, već strukturne prirode. Nedostatak osposobljenih prevoditelja, povezan s nepostojanjem aktivnog i jasnog obrazovnog puta, ograničava stvarnu vrijednost pravnog priznavanja i stvara kontinuirani pritisak na postojeću skupinu stručnjaka. Unaprjeđenje sustava rezervacije, dostupnije informacije i bolja koordinacija usluga mogu doprinijeti poboljšanju pristupa, ali ne mogu zamijeniti potrebu za ponovnim uspostavljanjem jasnog puta prema profesiji prevoditelja znakovnog jezika.

Nedostatci u području kompetencija i obrazovanja prisutni su u različitim dijelovima sustava, osobito u odnosu na tehnike prevođenja, specijaliziranu terminologiju, praktičnu primjenu znanja, mentorstvo i digitalno prevođenje. Etička i profesionalna pitanja, posebno povezana s granicama profesionalne uloge i povjerljivošću u maloj zajednici, pojavljuju se i iz perspektive prevoditelja i iz perspektive korisnika usluga. To ukazuje na potrebu za dodatnim obrazovanjem ne samo prevoditelja, već i institucija i korisnika usluga kako bi se bolje razumjela uloga prevoditelja znakovnog jezika. *Online* prevođenje, iako predstavlja značajnu prednost u estonskom kontekstu, još uvijek nije dovoljno podržano sustavnom pripremom, jasnim standardima i etičkim smjernicama. Zbog toga postoji rizik da ostane samo djelomično rješenje za dostupnost usluga, umjesto potpuno razvijenog profesionalnog modela pružanja usluga.

8.6 Implikacije za razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Najvažnija implikacija estonskih nalaza jest potreba za razvojem aktivnog, strukturiranog i na kompetencijama temeljenog obrazovnog puta za prevoditelje znakovnog jezika koji bi postojeće prednosti zemlje – pravno priznavanje, strukovni standard, istraživačke kapacitete i djelovanje strukovnih organizacija – povezao u jedinstven sustav od učenja jezika do certificiranja i kontinuiranog profesionalnog razvoja.

Za kurikulum projekta *SignUnity*, Estonija potvrđuje da obrazovanje prevoditelja mora nadilaziti samo visoku razinu jezične kompetencije. Program bi trebao povezati napredno znanje

estonskog znakovnog jezika i estonskog jezika s teorijom i tehnikama prevođenja, različitim modalitetima prevođenja, metodama pripreme, terminologijom specifičnom za pojedina područja, kulturom Gluhih, profesionalnom etikom, *online* prevođenjem i vođenom praktičnom praksom.

Praktični rad, mentorstvo i vrednovanje trebali bi biti temeljne sastavnice obrazovanja jer je velik dio trenutačnih kompetencija prevoditelja razvijen kroz iskustvo, koje je važno, ali samo po sebi ne može zamijeniti sustav osiguravanja kvalitete. Etiku bi trebalo poučavati kao kontinuirani proces profesionalnog odlučivanja koji je povezan sa svim područjima rada, a ne samo kao zaseban teorijski modul. S obzirom na postojanje nacionalne usluge daljinskog prevođenja, digitalno i daljinsko prevođenje trebalo bi biti zasebno područje kurikuluma koje uključuje korištenje digitalnih platformi, vizualnu komunikaciju, zaštitu privatnosti i podataka, rješavanje tehničkih poteškoća te upravljanje umorom povezanima s radom na daljinu.

Nalazi također pokazuju da samo obrazovanje prevoditelja nije dovoljno. Korisnicima i institucijama potrebne su jasne i dostupne informacije o tome kako zatražiti uslugu prevođenja i kako surađivati s prevoditeljima. U razvoj kurikuluma potrebno je uključiti članove zajednice gluhih osoba i iskusne prevoditelje kako bi obrazovanje bilo povezano sa stvarnim komunikacijskim potrebama korisnika.

8.7 Prioritetne preporuke za Estoniju

Za Estoniju je prvi prioritet razvoj ili ponovno uspostavljanje aktivnog, strukturiranog i na kompetencijama temeljenog obrazovnog puta za prevoditelje znakovnog jezika, usklađenog sa strukovnim standardom. Taj bi put trebao uključivati praktičnu praksu i mentorstvo te omogućiti razvoj kako početnicima tako i prevoditeljima koji već rade i kojima je potrebno napredno stručno usavršavanje.

Drugi je prioritet povećati broj osposobljenih prevoditelja i poboljšati dostupnost usluga prevođenja. Dugoročno ulaganje u obrazovanje ključno je za rješavanje nedostatka stručnjaka, dok je istodobno potrebno poboljšati koordinaciju usluga, osigurati korisnicima jasnije informacije o postupku rezervacije te pratiti i podržavati dostupnost usluga izvan većih urbanih središta.

Treći je prioritet uspostaviti snažniji sustav kontinuiranog stručnog usavršavanja i supervizije koji bi prevoditeljima omogućio redovito usavršavanje, razmjenu iskustava i podršku u

područjima kao što su etika, specijalizirana terminologija, *online* prevođenje i profesionalne granice. Povezano s tim, *online* prevođenje potrebno je uključiti u obrazovanje i standarde pružanja usluga, uz jasne smjernice o tehničkoj kvaliteti, vizualnoj komunikaciji, povjerljivosti i zaštiti podataka.

Četvrti je prioritet educirati korisnike i institucije o procesu prevođenja te uključiti zajednicu gluhih osoba i iskusne prevoditelje u razvoj kurikuluma kako bi pravno priznavanje estonskog znakovnog jezika bilo povezano s pouzdanim i visokokvalitetnim pristupom komunikaciji u svakodnevnom životu.

9. Usporedna analiza među partnerskim državama

Usporedna analiza među partnerskim državama pokazuje da se sustavi prevođenja znakovnog jezika razvijaju kroz međudjelovanje četiriju ključnih elemenata: pravnog priznavanja nacionalnog znakovnog jezika, obrazovanja prevoditelja, organizacije usluga i strukovne odgovornosti. Analizirane zemlje pokazuju različite razine razvoja u pojedinim područjima – neke imaju snažno razvijen jedan element sustava, dok istodobno pokazuju nedostatke u drugim područjima. Njemačka i Estonija primjeri su država u kojima postoje razvijeni pravni i strukovni temelji, ali i dalje postoje izazovi povezani s dostupnošću usluga. Hrvatski primjer pokazuje da pravno priznavanje prava i regulirane kategorije usluga same po sebi ne osiguravaju postojanje sveobuhvatnog sustava obrazovanja prevoditelja. Etiopija pokazuje da, bez jasno razvijenog strukovnog obrazovanja, usluge prevođenja ostaju nestabilne i ograničene na određene kontekste. Gana i Kenija pokazuju da razvijen sustav učenja znakovnog jezika može postojati bez potpuno usklađenog nacionalnog sustava certificiranja i organiziranog pružanja usluga.

Jedan od najvažnijih zajedničkih nalaza usporedne analize jest trajni nesrazmjer između potrebe za uslugama i njihove dostupnosti. Korisnici u svim analiziranim zemljama opisuju situacije u kojima prevoditelji nisu dostupni kada su potrebni, kasne, usluge su im financijski nedostupne, prevoditelji nisu dovoljno kompetentni ili nisu dovoljno obučeni za rad u određenom specifičnom kontekstu. Istodobno, prevoditelji ukazuju na izazove poput kratkih rokova za organizaciju angažmana, nedostatka materijala za pripremu, slabe koordinacije, nejasnih sustava rezervacije, neodgovarajuće plaće ili radnih uvjeta te nedovoljnog razumijevanja njihove uloge unutar institucija. Ovi nalazi iz obje perspektive upućuju na isti zaključak: pristup uslugama prevođenja potrebno je organizirati sustavno. Sustav prevođenja utemeljen na pravima korisnika ne može se dugoročno temeljiti na osobnim kontaktima, neformalnim dogovorima ili rješavanju potreba u posljednjem trenutku.

Drugi zajednički nalaz odnosi se na činjenicu da su područja visokog rizika u svim analiziranim zemljama i dalje nedovoljno razvijena. Zdravstvo, pravni i sudski sustav, hitne situacije, zapošljavanje i visoko obrazovanje kontinuirano se izdvajaju kao posebno zahtjevni konteksti za pružanje usluga prevođenja. Ova područja zahtijevaju specifično poznavanje terminologije, razvijenu sposobnost etičkog odlučivanja i razumijevanje različitih proceduralnih zahtjeva. Istodobno, posljedice pogrešnog prevođenja u tim područjima mogu biti ozbiljne. Dok

pogrešno prevođenje na javnom događanju može ograničiti sudjelovanje korisnika, pogrešno prevođenje u zdravstvenom ili pravnom kontekstu može izravno utjecati na zdravlje, informirani pristanak, slobodu ili ostvarivanje prava pojedinca. Stoga kurikulum strukovnog obrazovanja treba uključivati obvezno osposobljavanje za specifična područja, umjesto da prevođenje promatra isključivo kao opću jezičnu vještinu.

Treći važan nalaz odnosi se na etičko postupanje prevoditelja. U svim analiziranim zemljama korisnici i prevoditelji navode izazove povezane s nejasnim granicama uloga, povjerljivošću, izmjenom poruke, pretjeranim sažimanjem sadržaja, pritiscima institucija i nesigurnošću oko profesionalnih odgovornosti. Etika pritom nije dodatni ili sporedni aspekt profesionalnog rada, već jedan od temeljnih elemenata kvalitete i legitimiteta usluge prevođenja. Rezultati pokazuju da etički problemi često ne proizlaze iz nedostatka profesionalne odgovornosti ili dobre namjere prevoditelja, već iz nedovoljno jasno definiranih uloga, nedostatka odgovarajuće edukacije, slabe informiranosti institucija te nedostatka supervizije i učinkovitih mehanizama za podnošenje pritužbi.

Četvrti nalaz odnosi se na ključnu razliku između učenja znakovnog jezika i obrazovanja profesionalnih prevoditelja. Ova je razlika posebno izražena u Etiopiji, Gani i Keniji, ali je relevantna za sve analizirane zemlje. Poznavanje znakovnog jezika samo po sebi ne znači da je osoba osposobljena za profesionalno prevođenje. Profesionalno prevođenje zahtijeva razvijene kompetencije obrade informacija, pamćenja, preformulacije sadržaja u duhu jezika, osiguravanja točnosti i potpunosti poruke, tehnike prevođenja, pripreme za specifične situacije, etičkog odlučivanja i prilagodbe različitim kontekstima. Stoga budući razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja mora jasno razlikovati učenje jezika od razvoja profesionalnih prevoditeljskih kompetencija već od samog početka obrazovnog procesa.

Peti nalaz odnosi se na ulogu zajednice gluhih osoba u razvoju sustava prevođenja. U svim analiziranim zemljama vidljivi su različiti oblici uključivanja zajednice gluhih osoba, no njihova uključenost nije uvijek sustavno integrirana u razvoj kurikuluma, procjenu kompetencija prevoditelja, oblikovanje politika ili osiguravanje kvalitete usluga. To predstavlja značajan nedostatak. Obrazovanje prevoditelja koje nije usmjereno prema potrebama i perspektivi gluhih osoba može dovesti do ponavljanja institucionalnih pretpostavki čujuće većine o tome što predstavlja pristupačnost. Stoga bi gluhi stručnjaci i organizacije gluhih osoba trebali imati aktivnu ulogu kao nastavnici, mentori, evaluatori, članovi timova za razvoj kurikuluma i sudionici u procesima osiguravanja kvalitete.

Online prevođenje pojavljuje se kao rastući prioritet zajednički svim analiziranim zemljama. Ono je već dio sustava pružanja usluga u pojedinim kontekstima, a njegova je važnost dodatno povećana tijekom i nakon razdoblja pandemije COVID-19. Međutim, razvoj obrazovanja i standarda kvalitete nije pratio brzinu razvoja ove vrste usluge. *Online* prevođenje mijenja uvjete vidljivosti, načine interakcije, pitanja povjerljivosti, razinu profesionalnog umora i zahtjeve povezane s tehničkom pouzdanošću. Istodobno, ono pruža nove mogućnosti povećanja dostupnosti usluga u ruralnim i nedovoljno opskrbljenim područjima. Stoga bi uravnotežen kurikulum trebao uključivati razumijevanje mogućnosti, ali i ograničenja *online* prevođenja.

9.1 Usporedna tipologija nacionalnih sustava

Vrsta sustava	Zemlje koje predstavljaju određeni tip sustava	Analitičko značenje
Napredno formalno obrazovanje s trajnim nedostacima u provedbi	Njemačka	Postoje razvijeni sveučilišni programi i strukovne strukture, no i dalje postoje izazovi povezani s dostupnošću usluga, specijalizacijom, institucionalnim razumijevanjem uloge prevoditelja i koordinacijom sustava.
Pravno priznavanje uz ograničene ili fragmentirane obrazovne putove	Hrvatska i Estonija	Postoje definirana prava i regulatorni standardi, ali kapaciteti za obrazovanje prevoditelja ili sveobuhvatan sustav njihova osposobljavanja još nisu dovoljno razvijeni ili standardizirani.
Profesionalizacija u nastajanju uz visoku društvenu potrebu	Etiopija	Potreba za uslugama prevođenja jasno je prisutna, osobito u području obrazovanja, ali strukturirani obrazovni putovi, certificiranje i profesionalni standardi još su nedovoljno razvijeni.
Obećavajući obrazovni ekosustav kojem je potrebna nacionalna harmonizacija	Gana i Kenija	Postoje obrazovne inicijative povezane s učenjem kenijskog ili ganskog znakovnog jezika, kao i određeni oblici institucionalnog priznavanja, no certificiranje, standardi kvalitete, specijalizirana priprema i koordinacija usluga još nisu u potpunosti razvijeni.

Navedena tipologija ima analitičku, a ne evaluativnu svrhu. Ona ne rangira zemlje prema kvaliteti ili stupnju razvoja sustava prevođenja, već prikazuje specifične kombinacije postojećih

prednosti i nedostataka koje oblikuju svaki nacionalni kontekst. Svaki od navedenih tipova sustava podrazumijeva različite prioritete razvoja i različite polazišne točke za prilagodbu i oblikovanje kurikuluma strukovnog obrazovanja.

Položaj Njemačke kao sustava s razvijenim formalnim obrazovanjem, ali i dalje prisutnim izazovima u provedbi, ukazuje na to da bi budući razvoj trebao biti usmjeren prvenstveno na unapređenje specijaliziranih obrazovnih sadržaja, bolju koordinaciju usluga i jačanje institucionalne svijesti o ulozi prevoditelja, a ne na izgradnju osnovnog sustava obrazovanja od početka. Postojeći sveučilišni programi predstavljaju snažan temelj profesionalnog razvoja, ali sami po sebi ne rješavaju pitanja dostupnosti usluga u zdravstvenim, pravnim i hitnim situacijama niti nužno osiguravaju da institucije razumiju načine učinkovitog uključivanja prevoditelja u svoj rad.

Hrvatska i Estonija dijele zajedničko obilježje: pravni i regulatorni okviri razvijeniji su od postojeće infrastrukture obrazovanja i profesionalnog razvoja prevoditelja. U Hrvatskoj pravni okvir komunikacijskog posredovanja osigurava temelj za ostvarivanje prava na uslugu, no obrazovni put prema profesiji prevoditelja i dalje je u velikoj mjeri neformalan i ograničenog opsega u odnosu na širok raspon situacija u kojima prevoditelji djeluju. U Estoniji nacionalni profesionalni standardi i pravno priznavanje estonskog znakovnog jezika predstavljaju snažnu institucionalnu osnovu, ali nedostatak jasno uspostavljenog i aktivnog sustava cjelovitog obrazovanja prevoditelja dovodi do trajnog nedostatka stručnog kadra, čime se smanjuje praktična vrijednost postojećih formalnih struktura.

Etiopija predstavlja kontekst u kojem se profesionalizacija prevoditeljske djelatnosti još uvijek nalazi u ranoj fazi razvoja. Usluge prevođenja najvidljivije su u području obrazovanja, dok širi profesionalni sustav – uključujući specijalizirano obrazovanje, certificiranje, etičke okvire i međusektorsku organizaciju usluga – ostaje nedovoljno razvijen. To ne znači da u ovom području nije ostvaren napredak. Razvoj inkluzivnog obrazovanja stvorio je temelje za veću vidljivost znakovnog jezika i razvoj pojedinih oblika prevoditeljske prakse. Međutim, prijelaz iz opće svijesti o potrebi za uslugama prevođenja prema profesionalnim kompetencijama zahtijeva razvoj specijaliziranog kurikuluma i snažniju institucionalnu podršku.

Gana i Kenija dijele obilježje obećavajućeg, ali još uvijek nepotpunog ekosustava obrazovanja i pružanja usluga prevođenja. U obje zemlje postoje vidljive obrazovne inicijative povezane sa znakovnim jezikom na sveučilišnoj i diplomskoj razini, određeni oblici institucionalnog ili političkog priznavanja te aktivne mreže zajednice gluhih osoba. Međutim, nedostaje nacionalna

struktura koja bi povezala postojeće elemente u jedinstven sustav – uključujući standardizirano certificiranje, osiguravanje kvalitete, specijaliziranu pripremu za zdravstveni i pravni kontekst te koordinirano pružanje usluga. Ključni izazov za obje zemlje nije stvaranje sustava od početka, već povezivanje, usklađivanje i daljnje jačanje postojećih inicijativa.

9.2 Zajedničke strukturne prepreke

Zajedničke prepreke identificirane u svim analiziranim zemljama potrebno je promatrati kao međusobno povezani sustav problema, a ne kao pojedinačne i izolirane nedostatke. Ako je obrazovanje prevoditelja nedovoljno razvijeno, razina kompetencija postaje neujednačena. Kada kompetencije nisu jasno definirane i ujednačene, institucije i korisnici teško mogu procijeniti tko posjeduje odgovarajuće kvalifikacije za pružanje kvalitetne usluge. Slabi sustavi certificiranja dodatno otežavaju osiguravanje kvalitete, dok nedovoljno razvijeni sustavi rezervacije i koordinacije otežavaju učinkovito raspoređivanje čak i kvalificiranih prevoditelja. Istodobno, nejasni ili nedostatni modeli financiranja mogu ograničiti pristup uslugama zbog financijskih prepreka, dok nedostatak sigurnih i pristupačnih mehanizama za podnošenje pritužbi korisnicima ne omogućuje učinkovito reagiranje na neprimjerenu praksu. Ovaj međusobno povezani lanac pokazuje da razvoj sustava prevođenja zahtijeva sveobuhvatan i koordiniran pristup, a ne pojedinačne intervencije usmjerene samo na jedan aspekt sustava u određenoj zemlji.

Ova strukturna povezanost prepreka vidljiva je u svih šest analiziranih država, iako se pojavljuje u različitim oblicima. U Njemačkoj se najveći izazovi pojavljuju prvenstveno na razini koordinacije usluga i specijaliziranog raspoređivanja prevoditelja. Iako postoji razvijen sustav obrazovanja, pitanja rezervacije, pripreme za angažmane i institucionalnog razumijevanja uloge prevoditelja i dalje predstavljaju izazove. U Hrvatskoj se ključna prepreka nalazi u području standardizacije obrazovanja prevoditelja. Iako postoji pravno priznavanje prava na uslugu, postojeći obrazovni put ne osigurava uvijek razvoj kompetencija potrebnih za širok raspon profesionalnih situacija u kojima prevoditelji djeluju. U Estoniji se glavni izazov odnosi na dostupnost dovoljnog broja stručnih prevoditelja. Iako postoje pravno priznavanje i razvijeni strukovni standardi, broj osoba koje ulaze u profesiju nije dovoljan za zadovoljavanje postojećih potreba za uslugama. U Etiopiji se ovaj lanac prepreka nalazi u ranijoj fazi razvoja jer se istodobno razvijaju i sustavi obrazovanja prevoditelja i mehanizmi certificiranja. U Gani i Keniji

ključni izazov predstavlja nacionalna harmonizacija postojećih inicijativa. Iako postoje obrazovni programi i određeni oblici institucionalnog razvoja, oni još nisu u potpunosti povezani u jedinstven nacionalni sustav certificiranja, osiguravanja kvalitete i financiranja usluga.

Druga zajednička strukturna prepreka odnosi se na nedovoljno priznavanje prevođenja kao profesionalne djelatnosti. U svih šest zemalja prevoditelji ukazuju na izazove povezane s nedovoljnom pripremom za angažmane, nejasnim ugovornim uvjetima, neodgovarajućom plaćom, nedostatkom dogovorenih modela timskog rada i ograničenom institucionalnom podrškom. Ovi radni uvjeti nisu odvojeni od kvalitete i dostupnosti usluga za korisnike. Kada prevoditelji rade u neadekvatnim uvjetima – bez dovoljno vremena i materijala za pripremu, uz neodgovarajuće financijske uvjete, bez podrške pri zahtjevnim ili dugotrajnim angažmanima te bez mogućnosti stručne razmjene i povratnih informacija – kvaliteta usluge izravno je ugrožena. Stoga sustav prevođenja utemeljen na pravima korisnika mora uključivati primjerene radne uvjete prevoditelja kao sastavni dio osiguravanja kvalitete, a ne ih promatrati isključivo kao pitanje profesionalnog statusa.

Treća zajednička strukturna prepreka odnosi se na koncentraciju usluga u urbanim središtima i većim gradovima. U svim analiziranim zemljama pristup prevoditeljima značajno je bolji u glavnim gradovima i većim urbanim područjima, gdje su češće smještene obrazovne institucije, organizacije gluhih osoba, profesionalni prevoditelji i pružatelji usluga. U Hrvatskoj su usluge dostupnije u Zagrebu i drugim većim središtima. U Njemačkoj pristup značajno varira ovisno o saveznoj pokrajini i pojedinom gradu. U Etiopiji, Keniji i Gani razlika između urbanih i ruralnih područja posebno je izražena, pri čemu zajednice gluhih osoba u ruralnim područjima često nemaju stvarnu mogućnost pristupa profesionalnim uslugama prevođenja. U Estoniji mala veličina zemlje djelomično ublažava ovaj problem, no razvoj nacionalnog sustava online prevođenja dijelom je potaknut upravo potrebom za prevladavanjem geografskih prepreka i povećanjem dostupnosti usluga.

Budući razvoj strukovnog obrazovanja trebao bi uzeti u obzir kombinirane modele obrazovanja i pružanja usluga, uključujući regionalne i online pristupe, kako bi se povećala dostupnost obrazovanja prevoditelja i samih usluga u različitim nacionalnim kontekstima.

10. Utvrđeni primjeri dobre prakse

Analiza prikupljenih podataka ne ukazuje samo na izazove i nedostatke sustava prevođenja znakovnog jezika, već i na primjere dobrih praksi koje mogu poslužiti kao temelj za njegov daljnji razvoj. U svih šest analiziranih zemalja prepoznati su elementi koji doprinose kvalitetnijem obrazovanju prevoditelja, boljoj dostupnosti usluga i većoj zaštiti prava gluhih i nagluhih osoba. Iako su razvijeni u različitim nacionalnim okolnostima, mnogi od tih primjera mogu poslužiti kao poticaj drugim zemljama uz prilagodbu njihovim zakonodavnim, obrazovnim i organizacijskim okvirima.

Njemačka predstavlja primjer razvijenog sustava formalnog sveučilišnog obrazovanja prevoditelja, koji objedinjuje teorijsku nastavu, strukturiranu praktičnu obuku i stručna stažiranja. Takav pristup omogućuje studentima stjecanje širokog raspona kompetencija te pridonosi izgradnji jasnog profesionalnog identiteta i pripremi za rad u različitim područjima prevođenja. Iako istraživanje istodobno ukazuje na određene izazove povezane s dostupnošću usluga i koordinacijom sustava, njemačko iskustvo potvrđuje da visokoškolsko obrazovanje može osigurati čvrste temelje za razvoj kompetentnih stručnjaka. Time pokazuje kako kvalitetno obrazovanje predstavlja ključan preduvjet profesionalizacije, dok daljnje unaprjeđenje sustava treba biti usmjereno na učinkovitije povezivanje stečenih kompetencija s potrebama korisnika i organizacijom usluga.

Hrvatska se kao dobra praksa ističe jasno definiranim pravnim okvirom kojim je regulirano pružanje usluge prevođenja i zajamčeno pravo gluhih i nagluhih osoba na komunikacijsku podršku. Takav regulatorni okvir predstavlja važnu osnovu za razvoj kvalitetnijeg sustava usluga te omogućuje daljnje unaprjeđenje obrazovanja, stručnog usavršavanja i osiguravanja kvalitete rada prevoditelja. Hrvatsko iskustvo također pokazuje da neformalni oblici osposobljavanja mogu imati važnu ulogu u razvoju profesije, osobito u razdobljima kada formalni obrazovni programi još nisu uspostavljeni. Međutim, dugoročna održivost takvog modela zahtijeva njegovo postupno jačanje i formalizaciju.

Etiopija pokazuje da se temelji buduće profesionalizacije mogu graditi i prije uspostave potpuno razvijenog sustava obrazovanja prevoditelja. Uključivanje znakovnog jezika u škole i programe inkluzivnog obrazovanja pridonijelo je razvoju svijesti o važnosti komunikacijske pristupačnosti, stvaranju početnih stručnih kapaciteta i jačanju institucionalne podrške. Premda

profesionalni put obrazovanja prevoditelja još nije u potpunosti razvijen, ovakav pristup stvara važne preduvjete na kojima se može graditi budući sustav.

Gana predstavlja primjer postupne institucionalizacije obrazovanja iz područja ganskog znakovnog jezika i osposobljavanja povezanog s radom prevoditelja. Programi koje provode Sveučilište za obrazovanje u Winnebi i Sveučilište *Cape Coast* pokazuju da je moguće razvijati formalne akademske programe i prije uspostave nacionalnog sustava certificiranja. Dodatnu vrijednost predstavlja uključivanje sadržaja znakovnog jezika u kurikulume zdravstvenih studija, čime se kompetencije povezane s komunikacijom s gluhim osobama šire i izvan područja obrazovanja prevoditelja.

Kenija pokazuje kako ustavno priznanje kenijskog znakovnog jezika može predstavljati snažan temelj za razvoj profesije prevoditelja. Takav pravni okvir dodatno je osnažen raznovrsnim mogućnostima obrazovanja, koje uključuju programe Kenijskog instituta za specijalno obrazovanje, sveučilišne programe, učenje u zajednici te studijski program pri Sveučilištu *St. Paul*. Istodobno, istraživanje ističe važnu ulogu zajednice gluhih osoba u obrazovanju budućih prevoditelja, kao i doprinos organizacija gluhih osoba razvoju profesije, zagovaranju prava i unapređenju pristupa uslugama.

Estonija predstavlja primjer dobro razvijenog sustava koji povezuje nacionalni strukovni kvalifikacijski standard s javno financiranom uslugom *online* prevođenja. Nacionalni standard jasno definira kompetencije koje prevoditelji trebaju posjedovati te pruža osnovu za certificiranje, vrednovanje rada i kontinuirano stručno usavršavanje. Istodobno, organizirana usluga *online* prevođenja pokazuje kako digitalna rješenja mogu postati sastavni dio nacionalnog sustava pristupačnosti, osobito u situacijama kada nije moguće osigurati neposrednu prisutnost prevoditelja.

Jedna od najznačajnijih zajedničkih dobrih praksi u svim analiziranim zemljama jest aktivna uključenost organizacija gluhih osoba i same zajednice gluhih u razvoj sustava usluga. Tamo gdje su takve organizacije snažno uključene, one korisnicima pružaju informacije o njihovim pravima, načinima ostvarivanja usluga i pronalaženju kvalificiranih prevoditelja. Istodobno doprinose razvoju kulturnih i jezičnih kompetencija prevoditelja te predstavljaju važan mehanizam zagovaranja i praćenja kvalitete sustava. Njihovu ulogu stoga ne bi trebalo temeljiti isključivo na dobrovoljnom angažmanu, već je potrebno osigurati njezino formalno priznanje i odgovarajuću institucionalnu podršku.

Kao još jedna zajednička dobra praksa izdvajaju se modeli obrazovanja koji povezuju formalno osposobljavanje s učenjem kroz neposredan kontakt sa zajednicom gluhih osoba. Posebno u Keniji i Gani ispitanici naglašavaju da je upravo kontinuirana interakcija sa zajednicom bila ključna za razvoj stvarnih komunikacijskih vještina, razumijevanja kulture gluhih i sigurnosti u radu. Međutim, rezultati istraživanja istodobno jasno pokazuju da iskustvo stečeno u zajednici samo po sebi nije dovoljno. Njegova najveća vrijednost ostvaruje se kada je povezano sa strukturiranim obrazovanjem koje uključuje etiku, teorijske osnove prevođenja, praktično vrednovanje rada i specijalizaciju za pojedina područja.

Online prevođenje također se pokazalo kao primjer dobre prakse s velikim potencijalom za daljnji razvoj u svim analiziranim zemljama. Estonski model pokazuje da digitalne usluge mogu postati sastavni dio javne infrastrukture pristupačnosti, a ne samo privremeno ili izvanredno rješenje. Takav bi pristup mogao značajno unaprijediti dostupnost usluga u ruralnim i slabije dostupnim područjima Hrvatske, Kenije, Gane i Etiopije, gdje udaljenost često predstavlja jednu od najvećih prepreka. Ipak, iskustva svih zemalja potvrđuju da se kvaliteta *online* prevođenja može osigurati jedino uz odgovarajuće obrazovanje prevoditelja, jasno definirane tehničke standarde i etičke smjernice.

Važan pozitivan pomak predstavlja i razvoj nacionalnih strukovnih standarda. Estonski kvalifikacijski standard, razvoj standarda obrazovanja u Njemačkoj te inicijative za uspostavu sustava certificiranja u Keniji i Gani pokazuju da se sve veća pozornost posvećuje jasnom definiranju profesionalnih kompetencija prevoditelja i načina njihova priznavanja. Međutim, puni učinak takvih standarda može se ostvariti samo ako su povezani s dostupnim obrazovnim programima, praktičnim vrednovanjem kompetencija, postupcima certificiranja, kontinuiranim stručnim usavršavanjem i učinkovitim mehanizmima za podnošenje pritužbi. U protivnom postoji opasnost da ostanu normativni dokumenti bez stvarnog utjecaja na kvalitetu sustava i svakodnevnu praksu.

11. Implikacije za osposobljavanje i razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja

Nalazi istraživanja jasno upućuju na to da bi kurikulum strukovnog obrazovanja razvijen u okviru projekta *SignUnity* trebao biti utemeljen na kompetencijama, a ne isključivo na sadržaju. Dok kurikulum usmjeren na sadržaj određuje teme koje je potrebno obraditi, kompetencijski

pristup polazi od ishoda učenja i jasno definira što polaznici trebaju znati i biti sposobni primijeniti u profesionalnoj praksi. Rezultati svih analiziranih zemalja potvrđuju da korisnicima nisu potrebni prevoditelji koji su samo završili određeni program obrazovanja, već stručnjaci koji mogu kvalitetno odgovoriti na zahtjeve stvarnih komunikacijskih situacija. Stoga bi kurikulum trebao razvijati receptivne i ekspresivne vještine znakovnog i govornog jezika, , analizu i preformulaciju poruke, pamćenje, upravljanje vremenskim kašnjenjem, vrste i strategije prijevoda, točnost i potpunost prijenosa poruke, etičko odlučivanje, pripremu za zadatak, timski rad te sposobnost prilagodbe različitim komunikacijskim kontekstima.

Temelj kurikuluma trebalo bi činiti razvijanje jezičnih i kulturnih kompetencija. Ovladavanje nacionalnim znakovnim jezikom predstavlja osnovni preduvjet za rad prevoditelja, no ono mora biti nadopunjeno razumijevanjem kulture Gluhih osoba, njihove povijesti, heterogenosti zajednice i pristupa utemeljenog na ljudskim pravima. Budući da prevoditelji posreduju ne samo između dvaju jezika nego i između različitih kulturnih i institucionalnih okruženja, poznavanje jezika samo po sebi nije dovoljno. Bez razumijevanja kulture Gluhih postoji rizik da će, unatoč dobro razvijenim jezičnim vještinama, nesvjesno prenositi perspektive i pretpostavke dominantne čujuće zajednice.

Drugu ključnu sastavnicu kurikuluma trebalo bi usmjeriti na teoriju i praksu prevođenja. Polaznici trebaju razumjeti da je prevođenje istodobno kognitivni, jezični i društveni proces koji zahtijeva razvijanje niza specifičnih profesionalnih vještina. Obrazovanje bi stoga trebalo obuhvatiti konsekutivno i simultano prevođenje, prijevodne tehnike jezika različitih modaliteta, glasovno prevođenje, prijevodne strategije u različitim prijevodnim kontekstima te timsko prevođenje. Budući da se navedene kompetencije ne mogu razviti isključivo teorijskom nastavom, kurikulum mora uključivati kontinuiranu praktičnu nastavu, na nastavi se trebaju obrađivati videosnimke, organizirati stimulativne vježbe, a sve to treba biti popraćeno redovnim povratnim informacijama.

Važno mjesto u kurikulumu treba imati i profesionalna etika, koja ne bi smjela biti ograničena na jednu nastavnu jedinicu, nego integrirana kroz cijeli proces obrazovanja. Polaznicima je potrebno omogućiti analizu stvarnih situacija koje uključuju pitanja povjerljivosti, nepristranosti, granica profesionalne uloge, institucionalnih pritisaka, sukoba interesa, granica vlastitih kompetencija, autonomije gluhih osoba, rada s osjetljivim informacijama, odnosa u malim zajednicama te izazova povezanih s *online* prevođenjem. Uz poznavanje etičkih načela

i kodeksa, vrednovanje bi trebalo obuhvatiti i sposobnost njihove primjene u konkretnim profesionalnim situacijama.

Kurikulum bi također trebao omogućiti razvoj kompetencija za rad u različitim područjima primjene kroz specijalizirane module. Dokazi iz svih analiziranih zemalja pokazuju da zdravstvo, pravosuđe, obrazovanje, zapošljavanje, javne usluge, mediji i hitne službe zahtijevaju specifična znanja i vještine koje nadilaze opće kompetencije prevoditelja. Zbog toga bi svim polaznicima trebalo omogućiti upoznavanje svakog od navedenih područja, uz mogućnost dodatne specijalizacije prema profesionalnim interesima. Takvi moduli trebali bi obuhvatiti stručnu terminologiju, institucionalne postupke, moguće etičke izazove, strategije pripreme za zadatak, očekivanja korisnika te praktične simulacije stvarnih situacija.

Jednako važan dio obrazovanja predstavlja vođena stručna praksa. Budući da je prevođenje izrazito praktična profesija, polaznicima je potrebno omogućiti postupno razvijanje profesionalne prosudbe kroz iskustveno učenje. Praktikum bi trebao uključivati promatranje rada iskusnih prevoditelja, zajedničko prevođenje, mentorstvo, vođenje refleksivnih dnevnika, povratne informacije gluhih korisnika i mentora te postupno uključivanje u sve zahtjevnije profesionalne situacije. U sredinama u kojima nije moguće organizirati opsežnu stručnu praksu, dio tih iskustava može se ostvariti kroz kvalitetno osmišljene simulacije i aktivnosti u suradnji sa zajednicom gluhih osoba.

Važnu sastavnicu suvremenog kurikuluma čini i osposobljavanje za *online* prevođenje. Takav način rada podrazumijeva mnogo više od samog korištenja digitalne platforme te zahtijeva razvoj specifičnih tehničkih i profesionalnih kompetencija. One uključuju pravilno postavljanje kamere i rasvjete, organizaciju prostora za rad, upravljanje komunikacijom zaštitu povjerljivosti i osobnih podataka, upravljanje umorom, rješavanje tehničkih poteškoća, *online* prevođenje u timu te procjenu situacija u kojima *online* prevođenje nije odgovarajuće rješenje. Navedene kompetencije potrebno je razvijati i vrednovati kroz praktične online zadatke.

Posljednju važnu sastavnicu kurikuluma čini priprema za dugoročnu profesionalnu održivost. Uz razvoj stručnih kompetencija, obrazovanje bi trebalo obuhvatiti teme poput brige o vlastitom mentalnom zdravlju, razvoja otpornosti, stručne supervizije, razgovora nakon emocionalno zahtjevnih zadataka, međusobne podrške kolega, planiranja kontinuiranog stručnog usavršavanja i postavljanja profesionalnih granica. Posebno iskustva iz Kenije pokazuju da su ove kompetencije često nedovoljno zastupljene u programima obrazovanja, iako prevoditelji redovito rade u pravnim, zdravstvenim i drugim emocionalno zahtjevnim

okruženjima. Održiv sustav obrazovanja stoga treba pripremiti buduće prevoditelje ne samo za kvalitetno obavljanje profesionalnih zadataka, nego i za dugoročno očuvanje vlastite dobrobiti te etičnog i odgovornog profesionalnog djelovanja.

11.1 Predložena struktura kurikuluma strukovnog obrazovanja za prevoditelje znakovnog jezika

Područje kurikuluma	Svrha	Primjeri ishoda učenja
Jezične kompetencije	Razviti visoku razinu ovladanosti nacionalnim znakovnim i govornim jezikom.	Polaznici pokazuju razvijene receptivne i ekspresivne jezične vještine, prilagođavaju jezični registar različitim komunikacijskim situacijama te razumiju jezične varijacije.
Kultura Gluhih i ljudska prava	Utemeljiti uslugu prevođenja na razumijevanju zajednice gluhih i nagluhih osoba te pristupu koji se temelji na ljudskim pravima.	Polaznici razumiju zajednicu gluhih i nagluhih osoba, načela autonomije, jezična prava te prepreke s kojima se gluhe i nagluhe osobe susreću u ostvarivanju komunikacijske pristupačnosti.
Tehnike prevođenja	Razviti ključne profesionalne kompetencije za kvalitetan prijenos poruke između jezika.	Polaznici primjenjuju konsekutivno i simultano prevođenje uz osiguravanje točnosti, potpunosti i jasnoće prenesene poruke.
Profesionalna etika	Osposobiti polaznike za donošenje etički utemeljenih odluka u profesionalnoj praksi.	Polaznici primjenjuju načela povjerljivosti, nepristranosti, profesionalnih granica i granica vlastitih kompetencija u rješavanju stvarnih ili simuliranih situacija.
Specijalizirana područja prevođenja	Pripremiti prevoditelje za rad u različitim sektorima koji zahtijevaju specifična znanja i vještine.	Polaznici uspješno prevode u simuliranim situacijama iz područja zdravstva, pravosuđa, obrazovanja, zapošljavanja i javnih usluga.
Online prevođenje	Razviti kompetencije za profesionalno pružanje usluga prevođenja u digitalnom okruženju.	Polaznici koriste digitalne platforme, osiguravaju privatnost i povjerljivost, pravilno organiziraju vizualni prostor, upravljaju prijevodnom situacijom te primjenjuju postupke u slučaju tehničkih poteškoća.
Vođena stručna praksa	Povezati teorijska znanja s praktičnim profesionalnim iskustvom.	Polaznici sudjeluju u stručnoj praksi uz mentorstvo, izrađuju refleksivne dnevnike te unapređuju vlastiti rad na temelju dobivenih povratnih informacija.

Vrednovanje i certificiranje	Osigurati objektivnu i transparentnu procjenu stečenih kompetencija.	Polaznici prolaze praktične provjere kompetencija, analiziraju etičke situacije te izrađuju i predstavljaju profesionalni portfolio.

12. Zaključci i prioritetne preporuke

Analiza provedena u Hrvatskoj, Njemačkoj, Etiopiji, Gani, Keniji i Estoniji dovodi do jasnog zajedničkog zaključka: prevođenje znakovnog jezika potrebno je razumjeti kao temeljni element javne pristupačnosti, jezične ravnopravnosti i društvenog sudjelovanja, a ne kao povremenu uslugu koja ovisi o dostupnosti resursa, dobroj volji pojedinaca ili postojećim osobnim mrežama. U svih šest analiziranih zemalja gluhe i nagluhe osobe ističu da im usluge prevođenja omogućuju razumijevanje informacija, donošenje odluka, sudjelovanje u društvu, ostvarivanje prava, obrazovanje, zapošljavanje i pristup ključnim javnim uslugama. Istodobno, prevoditelji znakovnog jezika opisuju svoju profesiju kao područje koje uključuje visoku razinu jezične, etičke, kognitivne i emocionalne odgovornosti, ali koje često nije dovoljno podržano odgovarajućim sustavima obrazovanja, organizacijom usluga, modelima financiranja, stručnom podrškom i institucionalnim razumijevanjem njihove uloge.

Usporedna analiza pokazuje da se šest analiziranih zemalja nalazi u različitim fazama razvoja sustava prevođenja te da u svim kontekstima postoji određeni jaz između formalnog priznavanja prava i njihove stvarne provedbe. Njemačka ima relativno razvijen sustav formalnog obrazovanja prevoditelja, ali se i dalje suočava s izazovima povezanima s dostupnošću usluga, nedostatkom specijaliziranih kompetencija i nedovoljnim razumijevanjem uloge prevoditelja u pojedinim institucijama. Hrvatska ima uspostavljen pravni okvir i regulirane oblike usluge komunikacijskog posrednika, no obrazovni put prema profesiji relativno je nov, nedovoljno standardiziran i samo djelomično usklađen sa složenošću odgovornosti profesionalnog prevođenja. Etiopija pokazuje snažnu potrebu za osiguravanjem komunikacijske pristupačnosti, osobito u obrazovanju i javnom životu, ali joj još uvijek nedostaje cjelovit i profesionaliziran sustav obrazovanja prevoditelja. Gana i Kenija razvijaju važne obrazovne i političke temelje, ali im je potrebno dodatno jačanje nacionalne koordinacije, sustava certificiranja, specijalizacije i osiguravanja kvalitete. Estonija ima razvijen pravni okvir, nacionalni kvalifikacijski standard i infrastrukturu usluge u digitalnom obliku, no nedostatak dovoljnog broja prevoditelja i ograničeni obrazovni kapaciteti i dalje predstavljaju značajan izazov.

Razlike među zemljama važne su za razumijevanje specifičnih potreba svakog sustava, ali svi nalazi vode prema istom zaključku: prava, standardi i usluge mogu ostvariti svoju svrhu samo kada su međusobno povezani kroz održivo obrazovanje, profesionalno priznavanje, stabilno financiranje i jasne mehanizme odgovornosti. U nekim zemljama znakovni jezik je pravno priznat, ali prevoditelji nisu dovoljno dostupni. U drugima postoje programi obrazovanja, ali oni nisu dovoljno standardizirani ili praktično usmjereni. U nekim kontekstima korisnici mogu osigurati uslugu prevođenja za unaprijed planirane događaje, ali ne i u hitnim situacijama, zdravstvu ili pravnim postupcima. Upravo ta razlika između formalnog prava i stvarnog pristupa predstavlja jedno od ključnih područja za daljnji razvoj.

Jedan od najvažnijih zaključaka istraživanja jest da se dostupnost usluga prevođenja ne može promatrati odvojeno od obrazovanja prevoditelja. Tamo gdje nema dovoljno osposobljenih stručnjaka, korisnici se suočavaju s dugim čekanjem, ograničenim izborom prevoditelja, otkazivanjem usluga, oslanjanjem na neformalne mreže i nejednakim mogućnostima sudjelovanja, osobito u situacijama visokog rizika. S druge strane, tamo gdje obrazovanje postoji, ali nije dovoljno usmjereno na praktične kompetencije, kvaliteta usluge može biti neujednačena, a prevoditelji se mogu osjećati nedovoljno pripremljenima za rad u zdravstvu, pravosuđu, obrazovanju, zapošljavanju, hitnim situacijama, medijima ili u digitalnom okruženju. Stoga razvoj kurikuluma strukovnog obrazovanja nije samo obrazovna aktivnost, nego predstavlja intervenciju u sam sustav komunikacijske pristupačnosti. Pravno priznato pravo može biti ostvareno samo ako postoji dovoljan broj kompetentnih prevoditelja koji mogu djelovati etično i profesionalno u stvarnim situacijama. Obrazovanje stoga mora biti povezano s potrebama sustava usluga te pripremati buduće prevoditelje ne samo za poznavanje znakovnog jezika, već i za precizan prijenos poruke, poštivanje autonomije gluhih osoba, upravljanje etičkim izazovima, rad u specijaliziranim područjima i odgovorno korištenje digitalnih tehnologija.

Nalazi također potvrđuju da se kvaliteta prevođenja ne može procjenjivati isključivo kroz razinu znanja nacionalnog znakovnog jezika. Jezična kompetencija predstavlja temelj, ali samo jedan dio ukupne profesionalne kompetencije. Korisnicima su potrebni prevoditelji koji mogu točno i potpuno prenijeti informacije, prilagoditi način komunikacije individualnim potrebama korisnika, očuvati povjerljivost, poštovati autonomiju, djelovati nepristrano, razumjeti kulturu Gluhih osoba, pripremiti se za određenu temu i upravljati komunikacijskim procesom bez preuzimanja kontrole nad interakcijom.

Razvoj takvih kompetencija zahtijeva strukturirane prilike za učenje kroz praksu, mentorstvo, promatranje rada iskusnih stručnjaka, povratne informacije, analizu etičkih situacija i kontinuirano stručno usavršavanje. Razliku između poznavanja znakovnog jezika i sposobnosti profesionalnog prevođenja stoga treba jasno prepoznati u budućim kurikulumima, sustavima vrednovanja i postupcima certificiranja. Istodobno, kvalitetu usluge potrebno je promatrati kao rezultat cjelokupnog sustava, a ne samo rada pojedinca. Ona ovisi o organizaciji rezerviranja usluga, dostupnosti materijala za pripremu, razumijevanju uloge prevoditelja unutar institucija, financiranju, radnim uvjetima, timskom radu, stručnoj podršci, standardima kvalitete i učinkovitim mehanizmima za podnošenje pritužbi.

Profesionalna etika nameće se kao jedno od središnjih pitanja u svim analiziranim zemljama. Iako se konkretni izazovi razlikuju među nacionalnim kontekstima, nalazi istraživanja pokazuju da su etičke dileme sastavni dio svakodnevnog rada prevoditelja znakovnog jezika. Korisnici navode iskustva u kojima su informacije bile mijenjane, sažimane ili filtrirane, kao i situacije u kojima su se institucije obraćale prevoditelju umjesto gluhim osobama. Uz to, izražavaju zabrinutost zbog zaštite povjerljivosti, očuvanja nepristranosti te nedostatka jasnih mehanizama za podnošenje pritužbi. S druge strane, prevoditelji ističu pritiske koje doživljavaju od institucija, nejasna očekivanja vezana uz njihovu profesionalnu ulogu, zahtjeve za postupanjima koja prelaze granice njihovih kompetencija, moguće sukobe interesa, emocionalno opterećenje te nedostatak prilika za stručnu superviziju i profesionalnu refleksiju. Takvi nalazi potvrđuju da etika ne smije biti promatrana kao teorijski dodatak obrazovanju, već kao praktična kompetencija koju je potrebno sustavno razvijati, uvježbavati, vrednovati i kontinuirano jačati tijekom profesionalnog razvoja. Stoga bi etički standardi trebali biti usko povezani sa sustavima certificiranja, stručne supervizije, mehanizmima za podnošenje pritužbi i kontinuiranim stručnim usavršavanjem.

Istraživanje također pokazuje da su najveći izazovi u osiguravanju komunikacijske pristupačnosti prisutni upravo u područjima visokog rizika. Zdravstvo, pravosuđe, hitne službe, obrazovanje, zapošljavanje i javna uprava u svim se analiziranim zemljama izdvajaju kao područja u kojima je kvalitetno prevođenje najpotrebnije, ali ujedno i područja u kojima posljedice nedostatka usluge mogu biti najteže. U zdravstvenom sustavu komunikacijske prepreke mogu utjecati na postavljanje dijagnoze, odabir liječenja, informirani pristanak, zaštitu privatnosti i odnos povjerenja između pacijenta i zdravstvenih djelatnika. U pravnom i sudskom okruženju netočno ili nedostupno prevođenje može imati izravne posljedice na ostvarivanje

prava, pravičnost postupka i osobnu slobodu pojedinca. U obrazovanju ograničen pristup uslugama prevođenja može negativno utjecati na proces učenja, akademski uspjeh i buduće mogućnosti zapošljavanja, dok u području rada smanjuje mogućnosti zapošljavanja, profesionalnog napredovanja i ravnopravnog sudjelovanja na radnom mjestu. Zbog toga navedena područja zahtijevaju više od općih kompetencija – potrebna su specijalizirana znanja, poznavanje stručne terminologije, razumijevanje institucionalnih postupaka, kvalitetna priprema za zadatak te bliska suradnja s institucijama.

Online prevođenje pokazalo se kao područje s velikim potencijalom, ali i kao jedno od novih profesionalnih izazova u svim analiziranim zemljama. Primjena digitalnih tehnologija može značajno unaprijediti dostupnost usluga, osobito u sredinama u kojima geografska udaljenost, hitnost situacije ili nedostatak lokalno dostupnih prevoditelja otežavaju neposredno pružanje usluge. Estonski model javno financiranog *online* prevođenja potvrđuje mogućnosti koje pruža razvoj digitalne infrastrukture pristupačnosti, dok se potreba za ovakvim uslugama sve više prepoznaje i u Hrvatskoj, Njemačkoj, Gani, Keniji i Etiopiji. Istodobno, istraživanje upozorava na niz izazova koji prate ovakav oblik rada, uključujući kvalitetu slike i zvuka, zaštitu privatnosti i povjerljivosti, ograničenja veličine zaslona, povećani umor, tehničke poteškoće i smanjene mogućnosti interakcije. Zbog toga *online* prevođenje ne bi trebalo promatrati kao privremeno ili manje vrijedno rješenje, nego kao sastavni dio suvremenog sustava usluga koji zahtijeva odgovarajuće mjesto u kurikulumu, profesionalnim standardima, etičkim smjernicama i edukaciji korisnika.

Jednako važan zaključak odnosi se na ulogu zajednice gluhih i nagluhih osoba u razvoju sustava prevođenja. Budući da je svrha usluge omogućiti gluhim i nagluhim osobama ravnopravan pristup informacijama, uslugama i društvenom sudjelovanju, njihova perspektiva mora biti sastavni dio svih procesa razvoja sustava. Organizacije gluhih i nagluhih osoba, gluhi i nagluhi stručnjaci, gluhi i nagluhi prevoditelji i korisnici usluga trebali bi aktivno sudjelovati u izradi kurikuluma, provedbi nastave, vrednovanju kompetencija, oblikovanju javnih politika, osiguravanju kvalitete i evaluaciji usluga u svim partnerskim zemljama. Njihovo sudjelovanje ne bi smjelo biti ograničeno na naknadno savjetovanje o već izrađenim programima, nego ih je potrebno uključiti od samog početka kao temeljno načelo razvoja kvalitetnog, legitimnog i na pravima utemeljenog sustava. Kurikulum koji nije oblikovan u suradnji sa zajednicom gluhih i nagluhih osoba može osposobiti stručnjake koji poznaju znakovni jezik, ali ne razumiju dovoljno društveni, kulturni i komunikacijski kontekst u kojem će profesionalno djelovati.

Sveukupni nalazi istraživanja podupiru razvoj modularnog, kompetencijski utemeljenog i praktično usmjerenog kurikuluma koji je istodobno etički utemeljen, usmjeren na potrebe gluhih i nagluhih osoba te dovoljno fleksibilan da se može prilagoditi različitim nacionalnim kontekstima. Takav bi kurikulum trebao obuhvatiti razvoj kompetencija iz nacionalnog znakovnog jezika te govornog jezika, upoznavanje kulture Gluhih osoba i njihovih prava, teorijske i praktične osnove prevođenja, konsekutivno i simultano prevođenje, specijalizirana područja rada, *online* prevođenje, profesionalnu etiku, vođenu stručnu praksu, refleksivno učenje, mentorstvo, sustavno vrednovanje kompetencija i kontinuirano stručno usavršavanje. Istodobno, kurikulum bi trebao biti dovoljno prilagodljiv da odgovori na potrebe država koje se nalaze u različitim fazama razvoja – od onih koje tek razvijaju obrazovne programe do država koje već imaju uspostavljene standarde, ali se i dalje suočavaju s nedostatkom specijaliziranih kompetencija ili ograničenim obrazovnim kapacitetima.

Konačno, rezultati istraživanja jasno pokazuju da unapređenje sustava prevođenja zahtijeva koordinirano djelovanje obrazovnog sustava, javnih politika, profesionalne regulacije i organizacije usluga. Nijedna pojedinačna mjera neće biti dovoljna za postizanje održivih promjena. Potrebno je povećati broj prevoditelja, ali istodobno osigurati njihovo kvalitetno obrazovanje. Obrazovni programi moraju biti povezani sa sustavima certificiranja i stručne prakse, a certificiranje mora biti dostupno kroz jasno definirane obrazovne putove i mogućnosti kontinuiranog obnavljanja kompetencija. Etički standardi trebaju biti sastavni dio obrazovanja i profesionalne prakse, dok razvoj *online* prevođenja mora pratiti uspostava odgovarajućih tehničkih, organizacijskih i etičkih standarda. Jednako tako, pravno priznanje prava na komunikacijsku pristupačnost mora biti popraćeno odgovarajućim financiranjem, učinkovitom organizacijom usluga i sustavnim osiguravanjem njihove kvalitete.

U tom kontekstu projekt *SignUnity* ima potencijal pridonijeti ne samo razvoju suvremenog kurikuluma strukovnog obrazovanja, nego i širem procesu profesionalizacije prevođenja znakovnog jezika. Povezivanjem obrazovanja, profesionalnih standarda i stvarnih komunikacijskih potreba gluhih i nagluhih osoba može se stvoriti održiv sustav koji osigurava ravnopravan pristup informacijama i javnim uslugama. Prevođenje znakovnog jezika nije pomoćna ili sporedna usluga, već sastavni dio infrastrukture jednakih mogućnosti. Kada takve usluge nisu dostupne, nisu odgovarajuće financirane ili nisu profesionalno organizirane, gluhim i nagluhim osobama ograničen je pristup obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, pravosuđu, zapošljavanju, javnim informacijama i punom sudjelovanju u društvu. Nasuprot tome,

kvalitetno organizirano, etično i kompetentno prevođenje predstavlja mehanizam kojim se zakonom zajamčena prava pretvaraju u stvarnu i svakodnevnu praksu. Upravo je to temeljna poruka koja proizlazi iz usporedne analize svih šest zemalja te ujedno predstavlja vodeće načelo za daljnji razvoj aktivnosti projekta *SignUnity*.

12.1 Prioritetne preporuke

Razviti i ojačati nacionalne sustave obrazovanja prevoditelja znakovnog jezika

Sve zemlje trebale bi osigurati strukturirane i kompetencijski utemeljene obrazovne programe za prevoditelje znakovnog jezika koji su usklađeni s nacionalnim profesionalnim standardima. U državama u kojima takvi programi već postoje, poput Njemačke, Hrvatske, Gane i Kenije, potrebno ih je dodatno unaprijediti jačanjem stručne prakse, profesionalne etike, specijaliziranih područja rada i kompetencija za *online* prevođenje. U zemljama u kojima obrazovni programi još nisu razvijeni ili su fragmentirani, kao što su Etiopija i djelomično Estonija, potrebno je uspostaviti nove ili obnoviti postojeće obrazovne putove te osigurati njihovu dugoročnu institucionalnu i financijsku održivost.

Uspostaviti usklađene sustave certificiranja, akreditacije i licenciranja

Profesionalno priznavanje prevoditelja ne bi smjelo ovisiti o osobnoj reputaciji ili neformalnim preporukama. Potrebno je razviti nacionalne sustave koji jasno definiraju uvjete za stjecanje profesionalnih kvalifikacija, način provjere kompetencija, postupke obnove certifikata te povezanost certificiranja s kontinuiranim stručnim usavršavanjem. Estonski nacionalni kvalifikacijski standard predstavlja primjer dobre prakse koji može poslužiti kao polazište za razvoj sličnih sustava u drugim zemljama.

Osigurati financiran i pravodoban pristup uslugama prevođenja u područjima visokog rizika

Zdravstvo, pravosuđe, hitne službe, obrazovanje, zapošljavanje i javna uprava trebali bi imati jasno definirane obveze, osigurane izvore financiranja i standardizirane postupke za organizaciju usluga prevođenja. Gluhe i nagluhe osobe ne bi smjele snositi troškove ostvarivanja svojih temeljnih prava niti njihova mogućnost pristupa uslugama smije ovisiti o dobroj volji pojedinih institucija ili dostupnosti osobnih kontakata s prevoditeljima.

Sustavno razvijati i primjenjivati profesionalnu etiku

Profesionalna etika treba biti sastavni dio obrazovanja, certificiranja, stručne supervizije i sustava za podnošenje pritužbi. Programi obrazovanja trebali bi obuhvatiti teme poput povjerljivosti, nepristranosti, granica profesionalne uloge i vlastitih kompetencija, pripreme za zadatak, poštivanja autonomije gluhih osoba, upravljanja sukobima interesa te etičkih izazova povezanih s *online* prevođenjem. Poseban naglasak potrebno je staviti na razvoj etičkog rasuđivanja kroz analizu slučajeva, simulacije i vođenu refleksiju, a ne samo na upoznavanje s profesionalnim kodeksima.

Institucionalizirati sudjelovanje zajednice gluhih i nagluhih osoba

Organizacije gluhih osoba, gluhi i nagluhi stručnjaci te korisnici usluga trebali bi biti aktivni partneri u razvoju sustava prevođenja. Njihovo sudjelovanje potrebno je osigurati u izradi kurikuluma, provedbi obrazovanja, vrednovanju kompetencija, oblikovanju javnih politika, osiguravanju kvalitete i evaluaciji usluga. Takvo uključivanje treba biti ugrađeno u sustav od samog početka te predstavljati temeljno načelo njegova razvoja, a ne biti ograničeno na povremeno savjetovanje nakon donošenja ključnih odluka.

Razviti nacionalne standarde za *online* prevođenje

Online prevođenje potrebno je sustavno integrirati u obrazovanje i organizaciju usluga kroz razvoj jasnih profesionalnih i tehničkih standarda. Oni bi trebali obuhvatiti korištenje digitalnih platformi, osiguravanje odgovarajuće vizualne kvalitete, zaštitu privatnosti i osobnih podataka, upravljanje profesionalnim opterećenjem i umorom, postupanje u slučaju tehničkih poteškoća, organizaciju timskog *online* prevođenja te jasno definirane kriterije za procjenu kada je *online* prevođenje primjeren oblik pružanja usluge, a kada ga treba zamijeniti neposrednim prevođenjem. Estonski model javno financirane usluge *online* prevođenja predstavlja vrijedan primjer dobre prakse koji može poslužiti kao osnova za razvoj sličnih rješenja u ostalim partnerskim državama.

Prilog 1: Objedinjena matrica dokaza po partnerskim državama

Zemlja	Glavne prednosti	Glavni nedostatci	Status izvješća
Hrvatska	Pravno priznavanje hrvatskog znakovnog jezika; regulirana usluga; dostupni empirijski podatci prikupljeni od korisnika i prevoditelja.	Neformalan i nestandardni programi osposobljavanja, nedovoljna standardizacija struke.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.
Njemačka	Razvijeni formalni sveučilišni programi; postojeća strukovna infrastruktura; snažna empirijska baza podataka (od korisnika i prevoditelja).	Izazovi povezani s dostupnošću usluga; nedostaci u specijaliziranim područjima, posebno u pravnom i zdravstvenom kontekstu; nedovoljno institucionalno razumijevanje uloge prevoditelja; potreba za daljnjim razvojem online prevođenja i etičkih standarda.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.
Etiopija	Jasno izražena potreba za uslugama; postojeća praksa prevođenja u obrazovnom sektoru; dostupni nacionalni dokazi prikupljeni metodama kombiniranog istraživanja.	Ne postoji razvijen strukovni obrazovni put; slabi sustavi certificiranja; usluge su uglavnom ograničene na područje obrazovanja.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.
Gana	Postojeći sveučilišni i diplomski programi; politike inkluzivnog obrazovanja; aktivno korištenje usluga prevođenja.	Ne postoji potpuno usklađen sustav certificiranja; nedostatak potpunog pravnog priznavanja; potreba za razvojem specijaliziranih područja i etičke regulacije.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.
Kenija	Djelomično priznavanje kenijskog znakovnog jezika; razvijene mogućnosti učenja kenijskog znakovnog jezika; opsežni dokazi prikupljeni kroz fokusne skupine.	Nedovoljno razvijeni sustavi rezervacije usluga; neujednačeno osposobljavanje; ne postoji potpuna nacionalna struktura koja povezuje obrazovanje s certificiranom praksom; nedostaci u područjima visokog rizika.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.
Estonija	Pravno priznavanje znakovnog jezika; nacionalni strukovni standardi; razvijene usluge online prevođenja.	Nedostatak empirijskih podataka u okviru T2.3 istraživanja; ograničeno vidljiv i aktivan cjeloviti put obrazovanja prevoditelja; nedovoljno razvijeni kapaciteti obrazovanja.	Uključeno cjelovito empirijsko poglavlje.

Prilog 2: Matrica prijenosa nalaza u kurikulum strukovnog obrazovanja

Hrvatska

Hrvatski slučaj treba poslužiti kao osnova za razvoj modula usmjerenih na prijelaz iz neformalnog komunikacijskog posredovanja prema sveobuhvatnijem sustavu obrazovanja prevoditelja. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na razvoj praktičnih kompetencija, mentorstvo, etičko postupanje i specijalizirana područja rada.

Kurikulum prilagođen hrvatskom kontekstu također bi trebao uključivati *online* prevođenje i jasnije definiranje profesionalne uloge prevoditelja, budući da nalazi ukazuju na izazove povezane s institucionalnim nerazumijevanjem uloge prevoditelja i pružanjem usluga putem internetskih platformi.

Njemačka

Njemački slučaj treba poslužiti kao temelj za razvoj naprednih modula usmjerenih na pravno, zdravstveno, radno i *online* prevođenje. Budući da u Njemačkoj već postoji razvijen sustav formalnog obrazovanja, razvoj kurikuluma trebao bi se usredotočiti na izazove koji ostaju prisutni i nakon završenog formalnog osposobljavanja: razvoj specijaliziranih kompetencija, superviziju, institucionalno pregovaranje i kvalitetu usluga usmjerenu prema korisnicima.

Njemački primjer također ukazuje na potrebu za kontinuiranim stručnim usavršavanjem jer se iskusni prevoditelji i dalje suočavaju s novim etičkim izazovima i izazovima povezanima s digitalnim tehnologijama.

Etiopija

Etiopski slučaj treba poslužiti kao temelj za početno oblikovanje kurikuluma strukovnog obrazovanja. Prioritet bi trebao biti razvoj obrazovnog puta koji jasno razlikuje profesionalno prevođenje od podrške inkluzivnom obrazovanju i opće komunikacije putem znakovnog jezika.

Kurikulum bi trebao omogućiti razvoj kompetencija novih polaznika, ali i postojećih praktičara kroz modularno obrazovanje, priznavanje prethodno stečenog znanja i iskustva te stručnu praksu uz mentorstvo.

Gana

Ganski slučaj treba pridonijeti razvoju modela koji postojeće diplomske i sveučilišne programe povezuje sa snažnijim nacionalnim standardima. Kurikulum bi trebao dodatno razviti specijalizirano osposobljavanje i povezati obrazovanje s procesima certificiranja.

Moduli usmjereni na zdravstvo, pravni sustav i javne usluge posebno su važni jer ih korisnici prepoznaju kao područja visokog rizika u kojima postoje neujednačeni uvjeti pristupa uslugama.

Kenija

Kenijski slučaj treba poslužiti kao osnova za razvoj kurikularnih sadržaja povezanih s prevođenjem između kenijskog znakovnog jezika i engleskog/svahilija, glasovnim prevođenjem, naukovanjem, etičkim pitanjima, profesionalnom otpornošću i razumijevanjem sustava rezervacije usluga.

Kenija jasno pokazuje da poznavanje znakovnog jezika nije isto što i profesionalno prevođenje. Ovu razliku potrebno je jasno definirati kroz ishode učenja i postupke vrednovanja kompetencija.

Estonija

Estonski slučaj treba pridonijeti pretvaranju postojećih strukovnih standarda u konkretne i provedive obrazovne module. Budući da standardi postoje, ali su kapaciteti obrazovanja prevoditelja ograničeni, kurikulum strukovnog obrazovanja mogao bi povezati zahtjeve certificiranja s dostupnim obrazovnim mogućnostima.

Online prevođenje trebalo bi imati središnje mjesto u kurikulumu jer Estonija već koristi ovu vrstu usluge, iako postojeća dokumentacija o obrazovanju ne pokazuje sveobuhvatnu pripremu za razvoj digitalnih kompetencija.

Prilog 3: Metodološke napomene za tumačenje nalaza po državama

Ovaj prilog dodatno objašnjava metodološke osnove na kojima se temelje nacionalna poglavlja izvještaja. Uključen je kako bi se uzela u obzir činjenica da se dostupni dokazi razlikuju među zemljama te da usporedna analiza ne može tretirati sve nacionalne skupove podataka kao potpuno jednake.

Cilj ovog priloga jest pojasniti način na koji se dokazi trebaju interpretirati u okviru završnog izvještaja te objasniti kako nalazi mogu odgovorno pridonijeti razvoju kurikuluma strukovnog obrazovanja u projektu *SignUnity*.

Hrvatska

Hrvatska pruža relativno uravnoteženu empirijsku osnovu jer su u istraživanju zastupljene perspektive korisnika i prevoditelja kroz anketne podatke i intervjue. Hrvatski nalazi posebno su važni za analizu odnosa između formalno priznatih prava na usluge i praktičnih ograničenja koja proizlaze iz neformalnog i ograničenog puta osposobljavanja prevoditelja.

Dostupni podaci omogućuju analizu pristupa uslugama, kvalitete, etičkih pitanja i online prevođenja. Međutim, rezultate je potrebno promatrati kao primijenjene kvalitativne dokaze, a ne kao statistički reprezentativne podatke o cijeloj populaciji.

Hrvatski slučaj metodološki je posebno značajan jer prikazuje sustav u procesu razvoja: postoje određene institucionalne i pravne strukture koje omogućuju analizu, ali istodobno postoje i nedovoljno razvijeni elementi sustava koji jasno ukazuju na potrebe za daljnjim razvojem kurikuluma.

Njemačka

Njemačka pruža najsnažniju bazu dokaza za analizu razvijenog sustava koji unatoč formalnoj profesionalizaciji i dalje pokazuje određene nedostatke. Postojanje formalnih sveučilišnih programa i razvijenih strukovnih struktura omogućuje analizu izazova koji ostaju prisutni nakon uspostavljanja osnovnih temelja profesionalnog obrazovanja.

Njemačke nalaze ne treba tumačiti kao pokazatelj neuspjeha sustava, već kao pokazatelj ograničenja formalnog obrazovanja u situacijama kada dostupnost usluga, koordinacija, specijalizirane kompetencije, institucionalno razumijevanje uloge prevoditelja i etička podrška nisu jednako razvijeni.

Metodološki gledano, Njemačka je važan primjer jer pokazuje da samo postojanje sveučilišnih programa ne znači automatski i potpuno ostvarivanje pristupa uslugama prevođenja.

Etiopija

Etiopiju treba promatrati kao kontekst u kojem se profesionalizacija prevođenja još uvijek nalazi u početnoj fazi razvoja. Dostupni anketni i intervjuiski podaci predstavljaju važan izvor informacija, ali širi institucionalni okvir još je manje razvijen u usporedbi s nekim drugim analiziranim zemljama.

Stoga se analiza treba usmjeriti na temeljne potrebe razvoja sustava: uspostavu obrazovanja prevoditelja, razvoj certificiranja, definiranje etičkih standarda i osiguravanje međusektorskog priznavanja usluga.

Etiopski slučaj ne treba procjenjivati prema istim kriterijima kao zemlje koje već imaju dugogodišnje razvijene strukovne sustave. Njegova je vrijednost upravo u tome što pokazuje koje elemente mora sadržavati početni kurikulum strukovnog obrazovanja u trenutku kada se profesionalno područje tek uspostavlja.

Gana

Gana pruža dokaze o sustavu koji ima značajne obrazovne inicijative i određene političke temelje uključivanja, ali još uvijek nema potpuno razvijen i usklađen nacionalni sustav.

Metodološka vrijednost ganskog slučaja proizlazi iz odnosa između postojećih prednosti na razini obrazovnih programa i trajnih nedostataka povezanih s pravnim priznavanjem, certificiranjem, etičkim standardima i dostupnošću usluga.

Stoga bi analiza Gane trebala pokazati na koji način postojeće obrazovne mogućnosti mogu biti povezane u koherentniji nacionalni profesionalni okvir. Nalazi su posebno važni za razvoj kurikularnih modula koji povezuju obrazovanje prevoditelja s pristupom javnim uslugama i procesima certificiranja.

Kenija

Kenija pruža posebno vrijedne kvalitativne podatke zahvaljujući detaljnim nalazima iz fokusnih skupina i perspektivama korisnika i prevoditelja. Ovaj slučaj omogućuje dubinsku analizu profesionalnog identiteta, sustava rezervacije usluga, etičkih pitanja, pripreme za specifična područja rada te razlike između poznavanja kenijskog znakovnog jezika i stvarne prevoditeljske kompetencije.

Iako postoji snažan pravni temelj, provedba sustava i dalje je neujednačena. Zbog toga Kenija predstavlja važan primjer koji pokazuje da pravno priznavanje samo po sebi nije dovoljno, već mora biti povezano s odgovarajućim financiranjem usluga, koordinacijom, standardima obrazovanja i profesionalnom odgovornošću.

Estonija

Estonija predstavlja metodološki specifičan slučaj jer je njezin empirijski uzorak manji u usporedbi s nekim drugim nacionalnim kontekstima, a sama zajednica prevoditelja relativno je mala. Unatoč tome, dostupni anketni podatci te podatci provedenih intervjua omogućuju izravnu analizu perspektiva korisnika i prevoditelja. Nalazi potvrđuju prethodno utvrđene strukturne karakteristike sustava: Estonija ima snažne pravne i strukovne temelje, ali dostupnost usluga, kapaciteti obrazovanja prevoditelja, priprema za online prevođenje i koordinacija usluga ostaju ključni izazovi.

Analitički okvir korišten u nacionalnim analizama

Analitička dimenzija	Ključna pitanja analize	Razlog uključivanja
Pristup i dostupnost	Tko može ostvariti pristup prevoditeljima, u kojim situacijama, pod kojim uvjetima te uz koja ograničenja povezana s kašnjenjima ili troškovima?	Pristup uslugama osnovni je pokazatelj ostvaruju li pravne i političke obveze stvaran učinak u svakodnevnom životu korisnika.
Organizacija usluge	Na koji se način prevoditelji angažiraju, rezerviraju, financiraju i koordiniraju?	Organizacija usluga objašnjava zbog čega formalno priznata prava mogu biti ograničena u praktičnoj provedbi.
Kvaliteta i razumijevanje	Razumiju li korisnici prevedenu komunikaciju i osjećaju li da mogu ravnopravno sudjelovati?	Razumijevanje i mogućnost sudjelovanja korisnika ključni su pokazatelji kvalitete usluge.
Priprema prevoditelja	Kakvo obrazovanje, iskustvo, mentorstvo i pripremu prevoditelji dobivaju?	Kompetencije prevoditelja izravno povezuju rezultate istraživanja s potrebama razvoja kurikuluma strukovnog obrazovanja.
Etika i autonomija	Na koji se način štite povjerljivost, nepristranost, profesionalne granice i autonomija korisnika?	Etički standardi temelj su povjerenja korisnika i profesionalnog legitimiteta.
Specijalizirana područja	Koliko učinkovito usluge funkcioniraju u zdravstvu, pravnom sustavu, obrazovanju, zapošljavanju, javnim službama, medijima i hitnim situacijama?	Područja visokog rizika zahtijevaju specifične kompetencije i odgovarajuće institucionalno planiranje.
***Online* prevođenje**	Na koji se način koristi *online* prevođenje te koji se tehnički, etički i kvalitativni izazovi pojavljuju?	*Online* prevođenje postaje sve važniji oblik pružanja usluga i mora biti uključeno u obrazovanje i razvoj politika.
Primjeri dobre prakse	Koje postojeće prakse treba dodatno razvijati ili proširivati?	Analiza treba identificirati postojeće snage sustava, a ne samo njegove nedostatke.
Implikacije za strukovno obrazovanje	Koji sadržaji kurikuluma, ishodi učenja i načini vrednovanja proizlaze iz istraživačkih nalaza?	Istraživanje treba izravno pridonijeti razvoju kurikuluma projekta SignUnity.

Prilog 4: Nacionalni istraživački izvještaji

Cjeloviti nacionalni istraživački izvještaji koje je pripremio svaki partner prema zajedničkom obrascu izvještavanja iz *Priloga 2* nisu uključeni u ovaj objedinjeni izvještaj.

Ti su izvještaji dostupni kao zasebni popratni dokumenti za svaku pojedinu državu. Oni sadrže potpune rezultate anketa, nalaze intervjua i fokusnih skupina te detaljnu analizu koja predstavlja temelj za nacionalne sinteze prikazane u poglavljima 4–9.